

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų
bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

ISTORIJOS BENDROSIOS PROGRAMOS PROJEKTAS

Bendrosios programos projektą rengė:

Rasa Burinskienė, dr. Norbertas Černiauskas, dr. Neringa Dambrauskaitė, Sonata Džiavečkaitė, Andrius Grodis, dr. Linas Jašinauskas, prof. dr. Deimantas Karvelis, dr. Akvilė Naudžiūnienė, Vaida Pituškienė, Kristina Vilkelienė.

Turinys

1. Dalyko paskirtis	1
2. Tikslas ir uždaviniai	1
2.1. Ugdymo tikslas	2
2.2. Pagrindinio ugdymo uždaviniai	2
3. Kompetencijų ugdymas dalyku	2
3.1. Pažinimo kompetencija	2
3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	3
3.3. Kūrybiškumo kompetencija	3
3.4. Pilietiškumo kompetencija	4
3.5. Kultūrinė kompetencija	4
3.6. Komunikavimo kompetencija	5
3.7. Skaitmeninė kompetencija	5
4. Pasiekimų sritys	5
A. Istorinės raidos supratimas	6
B. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje	8
C. Istorijos tyrimas ir interpretavimas	9
D. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška	11
5. Pasiekimų raida	13

6. Mokymo(si) turinys	13
6.1. Praeitis, dabartis ir istorijos mokslas. Lietuvos istorijos pradžiamokslis. 5 klasė	13
6.2. Lietuva Europoje: kultūros ir kasdienybės istorija. 6 klasė	19
6.3. Senovės istorija. 7 klasė	
6.4. Viduramžiai ir ankstyvieji naujieji laikai. 8 klasė	25
6.5. Naujieji laikai 9 klasė	28
6.6. Naujausieji laikai (1918 m. – dabartis). 10 klasė	32
7. Pasiekimų vertinimas	36
8. Pasiekimų lygių požymiai	36
8.1. Pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės	36
8.2. Pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės	44
8.3. Pasiekimų lygių požymiai. 9–10 klasės	53
8.4. Pasiekimų lygių požymiai. 11–12 klasės	64

1. Dalyko paskirtis

1. 1. Istorijos bendrojo ugdymo bendroji programa (toliau – Programa) skirta mokytojams, mokymo priemonių rengėjams, švietimo administratoriams ir visiems, susijusiems su istorijos dalyko mokymu 5-12 klasėse. Joje apibrėžiamas istorijos mokymo 5–12 klasėse tikslas, uždaviniai, bendrųjų kompetencijų ugdymas dalyku, turinys ir jo nagrinėjimo aspektai, mokinių pasiekimai ir pasiekimų lygių požymiai.

1.2. Pagrindinėje mokykloje siekiama:

- padėti suprasti politinę¹, socialinę² ir kultūros istoriją³, susieti ją su dabartimi atminties⁴ istorijos sklaidos ir paveldo⁵ pažinimo veiklose;
- formuoti istorinio proceso chronologinės sekos vaizdą, ugdyti gebėjimu identifikuoti reikšmingiausių istorijos asmenybių, įvykių, procesų, reiškinių sąsajas su dabartimi;
- ugdyti gebėjimus kurti istorinį pasakojimą⁶, kuris būtų pagrįstas istorijos žiniomis, šaltinių perskaitymu, kultūriniu kontekstu ir argumentais grindžiamais demokratijos, humanizmo, empatijos, solidarumo, bendradarbiavimo, tautiniu bei kultūriniu identitetu.

¹ Bus aprašyta

² Sociālinė istōrija tirianti bendruomeniū atsiradimā ir raidā. Atskleidžia luomū fomavimāsi, socialiniū reformū atsiradimā ir vykdymā, socialiniū garantijū atsiradimā nuo seniausių iki moderniū laikū. Šaltinis [Visuotinė Lietuvių enciklopedija](#)

³ Bus aprašyta

⁴ Bus aprašyta

⁵ Pāveldas, per kelias kartas perimtos etniniu, archeologiniu, istoriniu, meniniu, moksliniu, techniniu, religiniu, estetiniu, memorialiniu arba kitu požiūriu išskirtinės reikšmės autentiškos vertybės. Šaltinis [Visuotinė Lietuvių enciklopedija](#)

⁶ Bus aprašyta

2. Tikslas ir uždaviniai

2.1. Tikslas – padėti mokiniui įgyti žinių ir ugdytis gebėjimus, kurie padėtų formuoti Lietuvos, Europos ir pasaulio istorinės raidos ir kultūrinės aplinkos supratimui, kuris būtų grindžiamas:

- istorijos mokslo žiniomis;
- orientavimusi istoriniame laike ir erdvėje;
- istorijos pasakojimų ir istorijos pažinimo šaltinių identifikavimu ir kritišku įvertinimu;
- pamatinėmis Europos demokratinėmis vertybėmis ir kultūriniu palikimu;
- Lietuvos valstybingumo tradicijos puoselėjimu.

2.2. Pagrindinio ugdymo uždaviniai

Siekdami istorijos ugdymo tikslo mokiniai:

- įgyja supratimą apie tai, ką ir kaip tiria istorijos mokslas, ir apie savo gyvenamosios vietovės (aplinkos) ir Lietuvos praeitį bei jos ryšius su Europos ir pasaulio istorija;
- įgyja žinių apie pagrindinius istorinės raidos bruožus: periodizaciją, skirtingas epochas, esmines sąvokas, asmenybių vaidmenį ir svarbiausias Lietuvos bei Europos istorijos problemas;
- renka, analizuoja ir kūrybiškai perteikia istorijos šaltiniuose⁷, tekstuose⁸ bei šiuolaikinėse medijose⁹ pateikiamą informaciją apie istorinius įvykius, reiškinius ar asmenybes; skiria ir nustato pagrindinius istorijos šaltinio ir istorinio teksto bruožus;
- kuria istorinį pasakojimą; artimoje aplinkoje, muziejuose ar virtualioje aplinkoje esančius istorinius šaltinius (objektus) panaudoja praeities rekonstravimui;
- išvelgia skirtingas istorijos interpretacijas¹⁰ ir aiškinasi jų mokslines ir/ar vertybines priežastis. Tam tikrus istorinius įvykius suvokia atsižvelgiant į skirtingus politinius, socialinius ir kultūrinius kontekstus bei perspektyvas (valstybės, tautos, lyties, religinės ar socialinės grupės ir t.t.); kritiškai vertina šiuolaikinių medijų pateikiamą informaciją apie istoriją;
- apmąsto valstybingumo, demokratijos, pilietiškumo ir laisvės idėjų istorinę raidą ir reikšmę praeityje bei šiandieniniame gyvenime.

3. Kompetencijų ugdymas dalyku

⁷ *Istorijos šaltiniai- įvairūs dokumentai, daiktai ir kita medžiaga, kuria remdamasis tyrėjas atkuria įvairius praeities aspektus. Seni daiktai, knygos, rankraščiai, aktai, laiški, paveikslai, fotografijos, kino juostos tampa istorijos šaltiniais, kai juos savo tyrimams pasirenka istorikai tyrėjai. Šaltinis [Lietuvos visuotinė enciklopedija](#).*

⁸ *Bus aprašyta*

⁹ *Bus aprašyta*

¹⁰ *Bus aprašyta*

3.1. Pažinimo kompetencija. Mokiniai remdamiesi įgytomis žiniomis, apibūdina nagrinėtus Lietuvos, Europos (atskirais atvejais ir pasaulio) praeities įvykius ir reiškinius, asmenybes. Apibūdina esmines istorijos epochas, pateikia jų savitumo pavyzdžių ir atspindžių šiandienos pasaulyje. Mokiniai, remdamiesi įgytomis žiniomis, istorijos šaltiniais, tekstais ir šiuolaikinėmis medijomis mokosi paaiškinti, kodėl dabarties reiškinių ir problemų ištakos gali glūdėti praeities įvykiuose ir reiškiniuose. Tyrinėdami savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, Europos ir pasaulio istorinę praeitį, mokiniai analizuoja politinę, socialinę ir kultūrinę visuomenės raidą, suvokia, kodėl istorikai praeities įvykius gali interpretuoti skirtingai. Remdamiesi įgytomis žiniomis, paaiškina svarbias praeities problemas ir jų kontekstus Lietuvos ir Europos istorijoje, pagrindžia istorijos pamokų aktualumą dabarčiai. Ugdymo procese mokiniai mokosi kelti probleminius klausimus, formuluoti nesudėtingo tyrimo tikslą ir uždavinius, planuoti tyrimo eigą bei tinkamai pasirinkti reikalingus informacijos šaltinius, suformuluoti išvadas. Mokiniai geba atskirti ir apibūdinti istorijos šaltinius, tekstus (istoriografiją) ir šiuolaikinėse medijose randamą informaciją. Įgytas žinias nuolat sieja su informacija ir įgūdžiais įgytais per kitų mokymosi dalykų pamokas bei praktikas.

3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija. Per istorijos pamokas mokiniai mokosi pažinti praeities žmogaus gyvenseną, suprasti jo mąstyseną, jauseną, tikėjimą, veiksena, jo vertybių ir idėjų pasaulį. Per istorijos pamokas ir ypač fizines išvykas (į muziejus, archeologinių tyrimų ekspedicijų vietas, materialaus kultūros paveldo objektus, pažintines ekspedicijas ir pan.) susipažįsta su savo gyvenamosios vietovės (aplinkos), Lietuvos, Europos bei pasaulio istorijos praeitimi, ugdomi empatiją, kritišką santykį su praeities kartų palikimu, pripažįsta žmonių panašumus ir skirtumus. Tuos pačius istorinius įvykius gali suvokti iš skirtingų perspektyvų; kritiškai vertina istorijos šaltinių, tekstų ar šiuolaikinių medijų patikimumą ir argumentuotai išreiškia savo poziciją istorijos įvykių ar asmenybių vertinimo klausimais. Analizuodami istorinius laikotarpius, išskiria stereotipų, išankstinių nusistatymų ir diskriminacijos kilmę, neigiamą jų poveikį tautoms, etninėms, religinėms ar socialinėms grupėms. Gerbia žmones iš skirtingų socialinių, kultūrinių ar etninių grupių. Nagrinėja istorinių asmenybių biografijas: jų darbus, pasirinkimus, pasiekimus ir klaidas. Gilindamiesi į istorinių asmenybių pavyzdžius mokiniai apmąsto savo istorinių bendraamžių gyvenseną, jų likimus ir pasirinkimus.

3.3. Kūrybiškumo kompetencija. Mokiniai savarankiškai kelia klausimus, kurie padeda išvelgti ir suprasti nagrinėjamų laikotarpių problemas. Kuria istoriją pasakojantį žemėlapi, kuriame lokalizuoja įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, aptaria veiksnius, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus, naudoja vaizdinę ir tekstinę medžiagą pasakojimui iliustruoti, argumentuoti; rengia gyvenimo praeityje rekonstrukcijas ir aptarimus (muliažus, instaliacijas, parodas, maketus, disputus, teatralizuotas diskusijas, vaidinimus ir kt.). Remdamasis istoriniais šaltiniais, tekstais ir kitomis medijomis kuria įvairių tipų pasakojimus (esė, CV, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.), vizualizacijas (audio ar video pasakojimus, schemas, asmenybių, reiškinių ar įvykių grafinius paveikslus, genealoginius medžius ir pan.) ir interpretacijas, atlieka įvairius tiriamuosius ir kūrybinius darbus. Kūrybos rezultatus pristato pasirinktu būdu: žodžiu, raštu, piešiniu, kompiuterinės grafikos pagalba, nuotraukomis, schema, ir kt. Išskiria ir apibūdina svarbiausių epochų kultūrinius bruožus, nurodo mokslo ir kultūros reikšmingiausius darbus ir jų autorius. Seka istorinių kūrinių ir reiškinių šiuolaikinės interpretacijas. Geba įgytas istorines žinias sieti su literatūros, meninio ugdymo ar kt. dalykų žiniomis. Paaiškina kultūros paveldo svarbą, istorinės atminties perspektyvas ir sankirtas; bando prognozuoti politinių, socialinių ar kultūrinių ekonominių, procesų raidą, projektuoti ateitį.

3.4. Pilietiškumo kompetencija. Mokiniai puoselėja ir reflektuoja visuomenės gyvenime praeityje susiformavusias, o šiandienos gyvenime tokias svarbias vertybes, kaip demokratija, humaniškumas, empatija, bendruomeniškumas, valstybingumas ir kt. Analizuoja aktualias žmogaus ir visuomenės problemas susijusias su globalizacija, žmogaus teisėmis, ekologija, skurdu, terorizmu ir kt.). Aptaria demokratinės visuomenės puoselėjimo svarbą ir iššūkius, Lietuvos valstybingumo tradiciją, pilietybės instituto kaitą istorijoje. Analizuoja Lietuvos ir Europos demokratijai kylančius iššūkius. Aptaria ir kritiškai

vertina įvairiose žiniasklaidos priemonėse (ir šiuolaikinėse medijose) pateikiamą informaciją, apibūdina informacijos išsamumą, patikimumą ar tendencingumą; nagrinėja istorinės propagandos pavyzdžius. Vertina individo ir visuomenės bendrabūvio būdus, bendruomeniškumo ir pilietiškumo sąsajas, įsitraukia į Lietuvos visuomenei aktualių istorinių klausimų aptarimo diskusijas. Puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją, ugdo patriotinę savimonę. Analizuoja pagrindines tarptautines organizacijas bei nurodo Lietuvai tenkančias atsakomybes ir galimybes dalyvaujant šių organizacijų veikloje.

3.5. Kultūrinė kompetencija. Remiantis istorijos šaltiniais, tekstais ir šiuolaikinėmis medijomis analizuoja ir aptaria Lietuvos ir Europos (atskiris atvejais ir pasaulio) kultūros istorijos reiškinius ir jų visumą: žmonių vertybes, idėjas, kultūros formas ir simbolius, meno kūrinius, kasdienybės ir gyvenamosios aplinkos istoriją. Aiškinasi kultūros istorijos vaidmenį XXI a. žmogaus pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. Vertina tautų, religijų ir įvairių kultūrų paveldą, prisideda prie jo išsaugojimo. Suvokia ir vertina Lietuvos tautų, konfesijų, bendruomenių tradicijas, kultūrinį palikimą, puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją ir paveldą. Suvokia kitas tautas ir kultūras kaip unikalų žmonijos istorinės raidos rezultatą; skiria dėmesį kultūrinio „kito“ pažinimui, suvokimui ir priėmimui bei kultūrinės įvairovės kaip vertybės suvokimui. Supranta istorines ir šiuolaikines Lietuvos, Europos (atskiris atvejais ir pasaulio) kultūrinės raiškos formas, atpažįsta menines praeities įvykių ar reiškinių interpretacijas. Mokiniai analizuoti įvairių gyvenamosios vietovės (aplinkos) istorinę (kraštotyrinę) medžiagą.

3.6. Komunikavimo kompetencija. Mokiniai įvairiais būdais ir formomis, naudodamiesi informacinėmis technologijomis, mokosi pateikti savąj istorijos supratimą ir jį pagrįsti. Išreiškia savo istorijos pasakojimą, tinkamai vartoja istorijos sąvokas, remiasi istorijos šaltiniais, tekstais ir šiuolaikinėmis medijomis. Mokiniai mokosi pasirinkti patikimą informaciją apie istorijos įvykius, reiškinius ir jų vertinimus, ją palyginti ir panaudoti atliekant užduotis, kuriant istorinį pasakojimą. Mokiniai remdamiesi istorine medžiaga atlieka tyrimus, daro pristatymus, projektus, įsiklauso į kito nuomonę, diskutuoja, kelia klausimus apie istorinius įvykius, asmenybes, laisvai reiškia savo nuomonę pagrįsdami argumentais. Mokosi bendradarbiauti ir mokytis bendradarbiaujant.

3.7. Skaitmeninė kompetencija*. *Bus aprašyta**.

4. Pasiekimų sritys

A Istorinės raidos supratimas

Ši pasiekimų sritis apima mokinių gebėjimus, kurių reikia norint įvertinti istorijos įvykių priežastis ir padarinius, juos palyginti ir išskirti pagrindinius įvykių bruožus bei suvokti atskirų asmenybių vaidmenį savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, Europos bei pasaulio politinės, socialinės ir kultūrinės istorijos kontekste. Istorinės raidos supratimas leidžia mokiniui formuoti individualų santykį su istoriniais įvykiais, asmenybėmis ir Lietuvos valstybingumo tradicija juos aktualizuojant dabarties kontekstuose, plečiant ir gilinant pažinimo, pilietiškumo ir socialinės, emocinės ir sveikos gyvensenos kompetencijas.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- A1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai
- A2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai
- A3. Asmenybių vaidmuo istorijoje

B Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje

Ši pasiekimų sritis apima mokinių gebėjimus, kurių reikia svarbiems Lietuvos, Europos bei pasaulio istorijos laikotarpių bruožams nustatyti, išdėstyti juos chronologine seka, palyginti tarpusavyje; gebėti priskirti svarbiausius Lietuvos, Europos bei pasaulio istorijos įvykius ir reiškinius istorijos laikotarpiams; susieti savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, Europos bei pasaulio istorijos įvykius ir reiškinius; suvokti istorinio vyksmo geografinį kontekstą ir įvertinti politinių, socialinių ir kultūrinių veiksnių įtaką istorijos raidai; gilina pažinimo ir kultūrinę kompetencijas.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:

B1. Chronologijos supratimas

B2. Istorinės erdvės supratimas

C Istorijos tyrimas ir interpretavimas

Ši pasiekimų sritis apima mokinių gebėjimus, reikalingus skirtingo pobūdžio istorijos šaltiniams ir tekstams atrinkti, klasifikuoti ir jais remiantis kelti probleminius klausimus, ieškoti jų sprendimo būdų. Mokinys geba rinkti informaciją iš istorijos šaltinių, tekstų ar kitų medijų, apibūdinti jų atsiradimo kontekstą, svarstyti jų autorystės ir patikimumo klausimus; remiantis įvairiais kriterijais, kritiškai vertinti šaltiniuose bei skirtingų autorių tekstuose pateikiamas įvykių versijas. Istorijos tyrimas ir interpretavimas įgalina mokiniui susidaryti asmeninę argumentuotą nuomonę apie istorines problemas, ugdyti empatiją, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos, komunikavimo ir kūrybiškumo kompetencijas.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:

C1. Istorijos šaltinio apibūdinimas

C2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas

C3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas

D Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška

Ši pasiekimų sritis apima mokinių gebėjimus naudoti istorines sąvokas ir kontekstus, plečia kūrybinę, kultūrinę ir komunikavimo kompetencijas atliekant šaltinių, tekstų ar kitų medijų analizę, istorine tematika rengiant tiriamuosius ir kūrybinius darbus. Mokinys naudodamasis šiuolaikinėmis technologijomis geba atrinkti, analizuoti ir vizualizuoti istorinius tiriamuosius ir kūrybinius darbus. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška leidžia mokiniui reprezentuoti savo vertybinį požiūrį į istorines problemas, asmenybes ir jų aktualumą šiandienos visuomenėje.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:

D1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas

D2. Istorinio pasakojimo kūrimas

D3. Istorinio supratimo raiška

5. Pasiekimų raida

Pasiiekimų sritis Srities pasiekimai	5-6 klasės	7-8 klasės	9-10 klasės
A Istorinės raidos supratimas			
A1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	A1. Nurodo svarbiausias nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos įvykių, reiškinių bruožus, jų sąsajas su: dabarties žmogaus gyvenimu, gyvenamąja vietove, valstybe. Nurodo, kad kiekvienas jį supantis daiktas, objektas ar reiškinys gali būti paaiškintas iš istorinės perspektyvos. Lygindamas gerai žinomo panašaus pobūdžio įvykį ar reiškinį, randa priežasčių ar padarinių panašumus bei skirtumus, paaiškina, kad jiems įtaką turi istorinis kontekstas.	A1. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų reiškinių priežastis ir pasekmes; jas paaiškina; vertinta ir pateikia argumentus; gali paaiškinti to paties įvykio kai kurias priežastis ir pasekmes skirtingoms visuomenės grupėms, valstybėms arba asmenybėms. Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir to paties įvykio pasekmių bei geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Palygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir pasekmes, nustato panašumus bei skirtumus.	A1. Įvardija naujųjų ir naujausiųjų laikų svarbių įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, savarankiškai juos įvertina. Vertina to paties įvykio, reiškinio priežastis, jų poveikį ir padarinius asmenybėms, visuomenės grupėms, valstybėms ar kt., argumentuotai nurodo jų svarbą. Nustato ryšius tarp įvykių, reiškinių priežasčių ir jų padarinių bei sieja priežastis ir padarinius su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Lygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, nustato panašumus bei skirtumus, juos įvertina.
A2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai	A2. Įvardija nagrinėtų svarbiausių savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos reiškinių keletą esminių bruožų; išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (ius), savo sprendimą pagrindžia. Sieja istorinius reiškinius su šiandiena.	A2. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių esminius bruožus; gali juos paaiškinti. Palygina panašaus pobūdžio įvykių ar reiškinių bruožus, nustato kai kuriuos panašumus ir skirtumus.	A2. Išskiria naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių, reiškinių keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina. Lygina istorijos įvykių, reiškinių esminius bruožus ir ypatumus, kai informacija yra netiesiogiai išreikšta, nurodo kelis panašumus ir skirtumus, savo sprendimą paaiškina. Kitiškai įvertina įvykių ar reiškinių aktualumą, reikšmę ir svarbą.

<p>A3. Asmenybių vaidmuo istorijoje</p>	<p>A3. Nurodo savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos ar Europos žymias istorines <i>asmenybes*</i>, apibūdiną jų veiklą, įvardija reikšmingiausius nuveiktus darbus, vertina kai kuriuos jų veiklos aspektus. Sieją nagrinėtas svarbias savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Įvardina savo mėgstamiausias istorines asmenybes iš savo artimiausios aplinkos ar Lietuvos, kuriomis labiausiai žavisi, ir argumentuotai paaiškina savo pasirinkimą.</p>	<p>A3. Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniu. Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus; asmenybę atpažįsta iš naujo istorinio konteksto. Vertina plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais ir savarankiškai, savo nuomonę pagrindžią vienu kitu argumentu. Įvardina savo mėgstamiausias istorines asmenybes iš savo artimos aplinkos, Lietuvos ar Europos,, kuriomis labiausiai žavisi ir argumentuotai paaiškina savo pasirinkimą.</p>	<p>A3. Sieja žinotinas naujųjų ir naujausiųjų laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniu. Nurodo svarbiausių naujųjų ir naujausiųjų laikų istorinių asmenybių iškilimo aplinkybes, kontekstą, komentuoja sąlygas, kuriomis jos veikė, veiklos bruožus ir jų poveikį to meto įvykiams ir reiškiniams. Lygina atskirų asmenybių veiklą, aiškina jų veiklos padarinius, ją atpažįsta iš naujo istorinio konteksto. Vertina asmenybės veiklą toje epochoje ir iš laiko perspektyvos, sieja ją su tos asmenybės veiklos motyvais arba kitais išoriniais veiksniais. Įvardina savo mėgstamiausias asmenybes, argumentuotai paaiškina savo pasirinkimus. Kuriam trumpas asmenybių istorines biografijas, straipsnius, interviu, sugeba įžvelgti skirtingų asmenybių biografijų persidengimus.</p>
<p>B Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje</p>			
<p>B1. Chronologijos supratimas</p>	<p>B1. Paaiškina, kaip skaičiuojamas laikas istorijoje, gali pateikti pavyzdžių (laikotarpis, amžius, pr. Kr., po Kr., epocha)). Nurodo nagrinėtų Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, savais žodžiais papasakodamas jų eiliškumą, susiedamas to paties laikotarpio įvykius.</p>	<p>B1. Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu, kai šios datos yra istorinio laiko matavimo matų sankirtoje. Nurodo senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių, reiškinių, epochų, chronologinę seką, išdėsto juos teisinga tvarka laike. Chronologinėje sekoje nustato kitų svarbiausių Lietuvos ir Europos įvykių, reiškinių vietą; gretina svarbiausius</p>	<p>B1. Charakterizuoja nagrinėjamus istorijos laikotarpius, skirsto ilgesnės trukmės įvykius ar reiškinius etapais. Lygina svarbiausius Lietuvos ir Europos naujųjų ir naujausiųjų laikų istorijos laikotarpius, epochas, išskiria panašumus ir skirtumus, juos apibendrina ir padaro išvadas. Nurodo naujųjų ir naujausiųjų laikotarpių specifinius bruožus, išskiria pagrindines nagrinėjamų laikotarpių problemas, įvykius vertina ir sieja su šiandiena.</p>

		vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius.	
B2. Istorinės erdvės supratimas	B2. Lokalizuoja svarbiausių nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos įvykių vietą žemėlapyje, pateikia keletą pavyzdžių, iliustruojančių, kaip keitėsi teritorija tam tikrais nagrinėtais istorijos laikotarpiais.	B2. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste keliais bruožais – politinio žemėlapiu (nagrinėjamo laikotarpio arba dabartinio) kontekste arba remiantis geografiniais objektais. Lokalizuoja ir paaiškina svarbiausius teritorinius pokyčius, nurodo istorinės erdvės dydį. Nurodo svarbius Lietuvos ir Europos istorinius regionus.	B2. Lokalizuoja žemėlapyje naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, nurodo veiksnius, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus, atskleidžia ir įvertina teritorinius pokyčius. Palygina skirtingo laikotarpio žemėlapius ir pagal juos nustato pokyčius, jų priežastis.
C Istorijos tyrimas ir interpretavimas			
C1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	C1. Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą (pvz. rašytiniai, vizualiniai, garsiniai), jo autorių, atsiradimo aplinkybes pateikia panašių šaltinių pavyzdžių. Klasifikuoja istorijos šaltinius pagal tipą ir rūšį (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.); juos lygina, nurodo panašumus ir skirtumus.	C1. Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujame arba naujame istoriniam kontekste. Skiria gerai žinomo konteksto istorijos šaltinius. Renka, informaciją iš žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tikslingai ją naudoja praeities įvykiams atkurti, savo pasirinkimą paaiškina.	C1. Nustato istorijos šaltinio kontekstą, tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujo arba naujo istorinio konteksto. Klasifikuoja istorijos šaltinius pagal tipą ir rūšį (pavyzdžiui, karikatūra; reklama, meno kūrinys, rašytinis, daiktinis, vizualinis šaltinis ir pan.); atsižvelgdamas į šaltinio tipą ir rūšį, aiškina jame netiesiogiai išreikštą informaciją.
C2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	C2. Iš gerai žinomo istorijos šaltinio išskiria informaciją remdamasis tiesiogiai išreikštais duomenimis; kelia elementarius	C2. Išskiria iš istorijos šaltinio informaciją remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija; gali ją išsamiai apibendrinti.	C2. Atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, skaitmeninių duomenų bazių, vertina jos patikimumą ir

	<p>klausimus apie praeitį, ieško į juos atsakymų.</p> <p>Palygina gerai žinomus, nesudėtingus, panašaus turinio istorijos šaltinius, nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ir skiriasi, kuris suteikia daugiau informacijos apie konkretų laikotarpį, asmenį. Remdamasis šaltiniu padaro nesudėtingas išvadas apie konkrečius faktus, įvykius ar asmenybes.</p>	<p>Palygina daugiau kaip dviejų naujo konteksto – tipo, formos, nesudėtingo turinio – šaltinių suteikiamas žinias, remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija.</p> <p>Išsamiai apibendrina ir susieja keliuose skirtinguose šaltiniuose pateiktą informaciją.</p> <p>Nustato ir iš dalies paaiškina, kodėl atsiranda skirtingi praeities įvykių, asmenybių, pokyčių vertinimai istorijos šaltiniuose. Nustatyto istorijos šaltinio autoriaus požiūrį iš šaltinio konteksto ir savo sprendimą paaiškina šaltinio turiniu.</p>	<p>vertę, ją apibendrina, grupuoja, klasifikuoja, lygina ir daro išvadas.</p> <p>Randa ir išskiria iš istorijos šaltinio informaciją, remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija, skiria patikimą informaciją nuo nepatikimos, faktus nuo nuomonės, tų faktų tikrumą iš naujo konteksto.</p> <p>Išskiria iš naujo istorinio konteksto ir nagrinėjamų šaltinių skirtingus autorių požiūrius į juose perteikiamus įvykius, nurodo skirtingas istorijos šaltinių atsiradimo sąlygas ir jas paaiškina.</p>
<p>C3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas</p>	<p>C3. Kelia nesudėtingus istorinius klausimus ir ieško į juos atsakymų. Planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos (paveldo) objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., naudojantis įvairiais šaltiniais; bando rinkti ir panaudoti kraštotyrinę medžiagą. Analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (pateiktą nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją apibendrina.</p>	<p>C3. Formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę.</p> <p>Sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 2-3 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.</p> <p>Analizuoja ir lygina istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją išsamiai apibendrina.</p>	<p>C3. Planuoja tyrimą, nukreiptą į konkrečios problemos, temos išsprendimą (nustato problemą, kelia probleminius klausimus, numato informacijos šaltinius).</p> <p>Įvertina įvairių pasirinktų šaltinių vaidmenį bei reikšmę atliekant konkretų istorinį tyrimą. Analizuoja, lygina istorinę informaciją, nurodo jos tikslumą ir patikimumą atliekamame tyrime.</p> <p>Kelia istorinius probleminius klausimus ir, kritiškai naudodamasis įvairiais informacijos šaltiniais, pateikia pagrįstus ir argumentuotus atsakymus.</p>

D Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška			
D1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	D1. Paaiškina esmines Lietuvos (atskiris atvejais ir Europos) istorijos sąvokas** (kartais ir kontekstines, tokias kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys</i>) bei jas tinkamai vartoja.	D1. Paaiškina senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokas (ir kontekstines, tokias kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) bei jas tinkamai vartoja. Nustato sąvokos prasmę iš naujo istorinio konteksto. Sieja istorijos sąvokas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. Jas grupuoja pagal savarankiškai pasirinktą kriterijų (-us) ir savo pasirinkimą paaiškina.	D1. Paaiškina esminių naujųjų ir naujausiųjų laikų sąvokų prasmę bei jas tinkamai vartoja. Klausimo ar problemos aiškinimui, samprotavimui sistemingai vartoja visas esmines ir kontekstines sąvokas, jungia ankstesnes ir naujas sampratas, išvelgdamas skirtingus istorijos aiškinimo (pasakojimo) požiūrius. Atpažįsta neatitikimus tarp turinio ir konteksto.
D2. Istorinio pasakojimo kūrimas	D2. Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, suformuluoja pagrindinę mintį. Gali parengti nesudėtingą istorinį pasakojimą apie asmenį, pastatą, daiktą, gyvūną, reiškinių ar kt.	D2. Ieško, atsirenka ir išdėsto svarbią informaciją, kad sukurtų struktūruotą tekstą, žodžiu ar parengtų pristatymą; tinkamai panaudodami įvykių datas, sąvokas ir terminus. Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos pasakojimą, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinių, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia konkrečiais faktais.	D2. Kuria įvairių tipų tekstus (esė, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 2-3 šaltiniais. Atlieka su nagrinėjamais šaltiniais nesudėtingus tiriamuosius ir kūrybinius darbus ir projektus. Savarankiškai randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, kritiškai pasirenka šaltinius, tinkamai jais remiasi. Pagrįstai remdamasis 2-3 šaltiniais, kelia istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinių, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia argumentais.
D3. Istorinio supratimo raiška	D3. Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, meninėmis priemonėmis, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja,	D3. Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo	D3. Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis

	<p>apibūdina ir aiškina nuosekliai apie istorijos įvykius ir reiškinius; savo nuomonę pagrindžia. Įvairiose kasdieninio gyvenimo formose gali išvelgti istorines ištakas.</p>	<p>nuomonę pagrindžia argumentais. Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams ir reiškiniams apibūdinti. Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis (žemėlapių kūrimo platformomis, mobiliomis programėlėmis ir kt.), kuria elementarų istoriją pasakojantį žemėlapi, maršrutą nagrinėti temai atskleisti ir pristatyti pasirenka gerai žinomus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir elementariai aprašo.</p>	<p>technologijomis). Diskusijose kelia probleminius klausimus, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų.</p>
--	---	--	---

Asmenybės - nurodytos turinyje*

*Sąvokos** - nurodytos turinyje*

6. Mokymosi turinys

Atsižvelgiant į mokinio patirtį, žinias ir gebėjimus, istorinio mąstymo augimą, kiekvieno koncentro turinys nagrinėjamas nuo asmeninės ir krašto istorijos prie Lietuvos, Europos ir pasaulio istorijos pažinimo.

- 1-4 klasėse istorija integruota į socialinio ugdymo sritį.
- 5-6 klasėse išlaikomas nuoseklus perėjimas nuo asmeninės ir gyvenamosios vietovės istorijos prie Lietuvos ir Europos istorijos pažinimo. 5 kl. kursas supažindina su istorijos mokslo pradmenimis, yra orientuotas į Lietuvos istorijos siužetus, bet kontekstualiai paliečiama ir visos Europos istorija. 6 klasėje moksleiviai, gilina ir plečia savo žinojimą konkretesnių kultūros bei kasdienybės istorijos siužetų pagalba. 5-6 klasėse koncentruojamasi į moksleivio susipažinimą su istorija kaip disciplina ir istorijos mokymąsi kaip pasaulio pažinimo būdą, atveriantį galimybes suprasti ir šiandieną. Šiam tikslui pasiekti didelis dėmesys skiriamas istorinių klausimų kėlimui, kompetencijų ugdymui.
- 7-10 klasėse toliau plėtojamos ir gilinamos žinios, gebėjimai ir kompetencijos. Mokiniai mokomi susidaryti Lietuvos ir Europos (atskirais atvejais ir pasaulio) politinės, socialinės ir kultūrinės raidos vaizdą nuo seniausių iki dabartinių laikų.

5-6 klasės 70 % privalomo mokymosi turinio sudaro kiekvieno nagrinėjamo aspekto (temos) du nurodyti istoriniai siužetai, 30 % pasirenkamo mokymosi turinio gali rinktis mokytojas: naudodamas pateiktą istorinį siužetą arba pasirinkdamas kitą aktualų turinį.

7-10 klasės yra nurodomas 70 % privalomas turinys, 30 % pasirenkamo turinio yra išskirta *kursyvu* arba mokytojas gali rinktis kitą aktualų turinį.

6.1. 5 klasė. Praeitis, dabartis ir istorijos mokslas. Lietuvos istorijos pradžiamokslis.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %)¹¹

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
6.1.1. Praeitis, dabartis ir istorijos mokslas		
1.	Laiko suvokimas (I) ir skaičiavimas skirtingais istoriniais periodais	<ul style="list-style-type: none"> ● Laiko skaičiavimas senosiose civilizacijose: saulės, vandens, ugnies, smėlio laikrodžiai. ● Šiuolaikiniai kalendoriai (pasirinktinai, Julijaus, Grigaliaus ar Mėnulio (musulmonų) kalendoriai). Laiko skaičiavimas iki ir po Kristaus. ● <i>Rekomenduojama tema: šiuolaikinio laiko skirstymo (darbo dienos, savaitgalio, mokslo metų) atsiradimas.</i> <p>Sąvokos: civilizacija.</p>
2.	Laiko suvokimas (II) ir skaičiavimas istorijos moksle	<ul style="list-style-type: none"> ● Dešimtmetis, amžius, epocha, laikotarpis. Romėniški skaičiai. ● Laiko juosta: asmeninės kūrimas ir Lietuvos istorijos įvykių žymėjimas (nuolatinis pildymas). ● Žemėlapis: istorinių objektų, įvykių ir kitų svarbių vietų žymėjimas Lietuvos ir/ar gyvenamosios vietovės žemėlapyje (nuolatinis pildymas). <p>Sąvokos: amžius, dešimtmetis, epocha.</p>
3.	<i>Praeitis kaip detektyvas (I): istorijos liudininkai mūsų aplinkoje</i>	<ul style="list-style-type: none"> ● Kultūros paveldo, esančio artimoje aplinkoje aplankymas ir aptarimas: maldos namai, dvaro sodyba, piliakalnis, kapinės ir kt. ● Pasirinkto istorinio paminklo savo mieste ar kitoje Lietuvos vietovėje istorija: atsiradimas, idėja, įgyvendinimas, reikšmė. ● <i>Rekomenduojama tema: gyvenamoje vietovėje esančių gatvių pavadinimų istorinė reikšmė ir/ar mokyklos pavadinimo reikšmė ir jo istorija</i> <p>Sąvokos: paveldas.</p>
4.	<i>Praeitis kaip detektyvas (II): istorijos pažinimo būdai</i>	<ul style="list-style-type: none"> ● Istorinio įvykio nagrinėjimo schema. ● Skirtingų sričių mokslininkų (archeologijos, antropologijos, istorijos) bendradarbiavimas tiriant praeitį. Partizano Adolfo Ramanausko – Vanago ar sukilėlio Zigmanto Sierakausko palaikų atradimo istorijos.

¹¹ Iš programoje pateiktų *istorinių siužetų ar problemų* pamokų turiniui siūloma pasirinkti ne mažiau kaip 70 % rekomenduojamų gairių. Likusius 30 % gali sudaryti pasirinkto turinio gilinimas, mokytojo individualiai suformuluotos temos, specialios užduotys, projektai ar išvykos.

		<ul style="list-style-type: none"> ● <i>Rekomenduojama tema: didžiausi Lietuvoje rasti lobiai ir jų suradimo istorijos. Nelegalių kasinėjimų žala.</i> <p>Sąvokos: antropologija, archeologija, numizmatika, restauravimas.</p>
5.	<i>Visi turi savo istoriją: istorijos tyrimų objektas</i>	<ul style="list-style-type: none"> ● Istorijos tyrimų objekto pavyzdžiai artimoje aplinkoje: kaimo, miestelio ar miesto istorija. ● Genealoginio medžio sudarymo bruožai. ● <i>Rekomenduojama tema: istorijos tyrimų objekto pavyzdžiai: asmenybių, daiktų, pastatų ar meno kūrinių istorija.</i> <p>Sąvokos: genealogija, kraštotyra.</p>
6.	Rašytiniai praeities pažinimo šaltiniai ir istorijos rašymas	<ul style="list-style-type: none"> ● Rašytinis šaltinis: istorinis dokumentas, laiškas, dienoraštis ar kitas rašytinis šaltinis. ● Istorinio pasakojimo kūrimas apie save ar apie kitą: CV (<i>Curriculum vitae</i>), biografija, atsiminimas. ● <i>Rekomenduojama tema: Lietuvos archyvų duris pravėrus: praeities pažinimo pirminiai šaltiniai.</i> <p>Sąvokos: archyvas; biografija, CV.</p>
7.	Istorinių simbolių, ženklų ir herbų istorija	<ul style="list-style-type: none"> ● Herbo kūrimo principai: formų, simbolių ir spalvų istorinės prasmės. ● Lietuvos vėliavos ir herbo sukūrimo istorijos. Kitų pagrindinių Lietuvos valstybės simbolių ir/ar istorinių didikų giminių herbų reikšmės. ● <i>Rekomenduojama tema: pasirinktinai, gyvenamosios vietovės (miesto, miestelio), mokyklos ar mėgstamiausios sporto komandos herbų (emblemy) istorija.</i> <p>Sąvokos: heraldika.</p>
8.	Gyvenimo praeityje rekonstrukcija	<ul style="list-style-type: none"> ● Žymiausi Lietuvos istorinės rekonstrukcijos klubai ir festivaliai. ● Senovinių šokių ir dainų atkūrėjų Lietuvoje pasirinkti pavyzdžiai. ● <i>Rekomenduojama tema: istorinių pastatų, meno kūrinių ar senovinių daiktų restauravimas, lietuviški ir pasauliniai pavyzdžiai. Prano Gudyno restauravimo centro (ar kito svarbaus restauravimo centro) veikla Lietuvoje.</i> <p>Sąvokos: rekonstrukcija.</p>
9.	Istorija mene: dailėje, literatūroje ir kompiuterizuotoje erdvėje	<ul style="list-style-type: none"> ● Istorinių įvykių vaizdavimas dailėje (pasirinktų dailininkų kūriniuose vaizduojamų istorinių temų aptarimas). ● Knygos, komiksai ar animacija kaip istorijos pasakojimo forma vaikams. Pasirinktų knygų vaikams apie praeitį aptarimas (susitikimas su autoriumi). ● <i>Rekomenduojama tema: Lietuvos istorija kompiuteriniuose žaidimuose.</i>

		Sąvokos: galerija.
10.	Muziejus kaip praeities pažinimo vieta	<ul style="list-style-type: none"> ● Arčiausiai mokyklos esančio muziejaus aplankymas: jo istorija ir ekspozicija. ● Pasirinkto Lietuvos muziejaus atsiradimo istorija ir šiandieninė ekspozicija. ● <i>Rekomenduojama tema: garsiausi ir didžiausi Europos muziejai: natūraliai susiformavę ir žmogaus sukurti. Pasirinktinai vieno iš jų nuolatinių ekspozicijų (virtualių) aptarimas.</i> <p>Sąvokos: ekspozicija.</p>
6.1.2. Lietuvos istorijos pradžiamokslis		
1.	Lietuva iki valstybės	<ul style="list-style-type: none"> ● Pirmieji gyventojai Lietuvoje: seniausi archeologiniai radiniai dabartinės Lietuvos (ar gyvenamosios vietovės) teritorijoje. Priešistorėi skirtų ekspozicijų aplankymas (ar virtualių parodų apžiūra) Lietuvos muziejuose. ● Baltų gyvenamosios rekonstrukcija. ● Lietuvos vardo kilmė ir pirmasis jo paminėjimas 1009 m. <p>Asmenybės: Marija Gimbutienė, Rimutė Rimantienė. Sąvokos: baltai, priešistorė.</p>
2.	Lietuva kaip karalystė ir kunigaikštystė XIII a.-XVI a.	<ul style="list-style-type: none"> ● Karalius Mindaugas: asmenybės vaidmuo istorijoje. Liepos 6-osios šventės atsiradimo istorija. ● Gediminaičių dinastija LDK: genealoginio medžio pildymas. ● LDK valdant Jogailai ir Vytautui Didžiajam. <p>Asmenybės: Algirdas, Jogaila, Gediminas, Kazimieras, Jogailaitis, Kęstutis, Mindaugas, Morta, Vytautas Didysis. Sąvokos: dinastija, krikštas, monarchija.</p>
3.	Lietuvos ir Lenkijos bendra valstybė XVI a. vid. - XVIII a. pab.	<ul style="list-style-type: none"> ● Liublino unija (1569 m.): kaip veikia dvi valstybės vienoje Respublikoje. ● Pasirinktos didikų giminės istorija ir reikšmė LDK politiniame ir kultūriniame gyvenime (atsižvelgiant į artimosios aplinkos pavyzdžius). ● <i>Rekomenduojama tema: LDK Valdovų rūmų Vilniuje istorija.</i> <p>Asmenybės: Barbora Radvilaitė, Žygimantas Augustas. Sąvokos: unija.</p>

4.	Lietuvos ir Lenkijos bendros valstybės padalijimai; Lietuva Rusijos imperijos sudėtyje XVIII a. pab.-XX a.pr.	<ul style="list-style-type: none"> ● Valstybės padalijimai ir XVIII a. pab.- XIX a. sukilimai dėl ATR atstatymo. Pasirinkto XVIII-XIX a. ATR idėją gynusio sukilėlio ar sukilėlės biografijos aptarimas. ● Kova dėl lietuvių kalbos Rusijos imperijoje: lietuvių kalbos lotyniškais rašmenimis draudimas ir knygnešystės reiškinys. ● Laisvo žodžio svarba: laikraščių „Aušra“, „Varpas“, „Tėvynės sargas“ reikšmė lietuvių nacionaliniam judėjimui. <p>Asmenybės: Jonas Basanavičius, Vincas Kudirka, Motiejus Valančius. Sąvokos: knygnešys, sukilimas.</p>
5.	Lietuvos Respublika (1918-1940)	<ul style="list-style-type: none"> ● 1918 m. Vasario 16-osios aktas ir demokratinės valstybės kūrimas. ● Svarbiausi Lietuvos Respublikos pasiekimai. ● <i>Rekomenduojama tema: nepriklausomos Lietuvos valstybės tėvai ir motinos: pasirinktos politinės tarpukario Lietuvos asmenybės biografijos aptarimas.</i> <p>Asmenybės: Jonas Basanavičius, Felicija Bortkevičienė, Kazys Grinius, Antanas Smetona, Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Aleksandras Stulginskis. Sąvokos: Nepriklausomybės aktas, demokratija, konstitucija, parlamentas, respublika, signataras.</p>
6.	Antrasis pasaulinis karas (1939-1945) Lietuvos vaikų istorijose	<ul style="list-style-type: none"> ● Sovietinė Lietuvos okupacija. Sibiro tremčių istorija per vaikų-tremtinių liudijimus ir prisiminimus. Tremties istorijos artimiausioje aplinkoje. Projektas „Misija Sibiras“. ● Nacistinė Lietuvos okupacija. Holokausto Lietuvoje istorija. Išgyvenusiu vaikų prisiminimai ir liudijimai iš Vilniaus ir Kauno getų. Holokausto atminties vietų artimoje aplinkoje istorijos pažinimas ir apšvietimas. ● <i>Rekomenduojama tema: pokario vaikų istorija Lietuvoje - Vilko vaikai.</i> <p>Sąvokos: getas, Holokaustas, okupacija, tremtinys.</p>
7.	XX a. pirmos pusės Lietuvos herojai: nuo nežinomo kario iki Onos Šimaitės ir Jono Žemaičio – Vytauto	<ul style="list-style-type: none"> ● 1919-1920 m. Lietuvos Nepriklausomybės karo savanoriai ir kariai. Nežinomo kareivio kapo Kaune istorija. Savanorių ir karių kapai artimiausioje aplinkoje. ● Žydų gelbėtojai Lietuvoje 1941-1944 m. ir jų istorijos artimiausioje aplinkoje. ● 1949 m. LLKS Tarybos deklaracijos pasirašymo istorija. Partizanų veiklos istorija artimiausioje aplinkoje. <p>Asmenybės: Ona Šimaitė, Jonas Žemaitis-Vytautas, Darius ir Girėnas. Sąvokos: deklaracija, partizanas.</p>

8.	Okupuota Lietuva: gyvenimas sovietmečiu	<ul style="list-style-type: none"> • Kas buvo Sovietų Sąjunga ir ką reiškia sovietmetis bei okupacinis režimas. • Žmogaus laisvių varžymas ir pasipriešinimas režimui Sovietų Lietuvoje. • <i>Rekomenduojama tema: pasirinkto Lietuvos rezistento ar disidento biografijos aptarimas.</i> <p>Asmenybės: Nijolė Sadūnaitė, Antanas Terleckas. Sąvokos: sovietmetis.</p>
9.	Kelias į nepriklausomybę ir Lietuvos Respublika XX a. pab.-XXI a. pr.	<ul style="list-style-type: none"> • Sąjūdis Lietuvoje: mitingai, maršai ir laisvės siekis. Sąjūdžio laikotarpio istorijos artimiausioje aplinkoje. • Apsisprendimas ir ryžtas nepriklausomybei: 1990 m. Kovo 11-osios aktas, sovietų ekonominė blokada ir atsilaikymas prieš agresiją 1991 m. sausio 13-ąją. 1991 metų liudijimai artimiausioje aplinkoje. • <i>Rekomenduojama tema: grįžimas į Europą: Lietuva kaip Europos Sąjungos ir NATO dalis.</i> <p>Asmenybės: Vytautas Landsbergis, Laisvės gynėjai žuvę 1991 m. sausio 13-ąją. Sąvokos: Baltijos kelias, blokada, mitingas, Sąjūdis, signataras.</p>
10.	Lietuva ir lietuviybė pasaulyje	<ul style="list-style-type: none"> • XX a. lietuviybės centrai už Lietuvos ribų. Pasirinktinai, Čikaga ar kitas išeivijos lietuviams svarbus miestas. • Litvakų kultūros sklaida pasaulyje XIX a. - XX a. pr. Žymiausių litvakų pasiekimai (Nobelio premijos laureatai, išradėjai ir t.t.). • <i>Rekomenduojama tema: pasirinktos pasaulio lietuvių bendruomenės istorija (Argentinoje, Latvijoje, Jungtinėje Karalystėje ar kitur): įsikūrimas, veikla, dabartinis santykis su Lietuva.</i> <p>Sąvokos: emigracija, litvakai.</p>

6.2. 6 klasė. Lietuva Europoje: kultūros ir kasdienybės istorija.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %) ¹²)

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
		6.2.1. Lietuva Europoje: kultūros ir kasdienybės istorija

¹² Iš programoje pateiktų istorinių siužetų ar problemų pamokų turiniui siūloma pasirinkti ne mažiau kaip 70 % rekomenduojamų gairių. Likusius 30 % gali sudaryti pasirinkto turinio gilinimas, mokytojo individualiai suformuluotos temos, specialios užduotys, projektai ar išvykos.

1.	Istorijos periodizacija Europoje ir pasaulyje	<ul style="list-style-type: none"> ● Europietiskai tradicijai būdinga istorijos periodizacija (epochos) ir kiekvienam laikmečiui charakteringi simboliai. ● Svarbiausių Lietuvos istorijos įvykių braižymas laiko juostoje pagal europietiskai tradicijai būdingą istorijos epochų periodizaciją. ● <i>Rekomenduojama tema: gyvenamosios vietovės istorijos įvykių braižymas laiko juostoje.</i> <p>Sąvokos: Antika, viduramžiai, naujieji laikai, naujausieji laikai.</p>
2.	Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje (I): namas, miestelis ir miestas	<ul style="list-style-type: none"> ● Viduramžių Europos miesto tipinis planas, svarbiausios erdvės ir statiniai. ● Gyvenamasis būstas Lietuvoje: Kernavės gyvenvietė XIII a.; XVI-XVIII a. Lietuvos didikų dvarai; gatvinis kaimas. ● <i>Rekomenduojama tema: štetlai kaip specifinė Rytų Europos žydų gyvenamoji erdvė.</i> <p>Sąvokos: dvaras, gatvinis kaimas, rotušė, piliakalnis.</p>
3.	Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje (II): didieji Lietuvos miestai	<ul style="list-style-type: none"> ● Vilnius – daugiakultūriškumo istorija. ● Kaunas – laikina, bet modernioji sostinė. ● Klaipėda – jūros reikšmė valstybei. <p>Sąvokos: jūrinė valstybė, modernizmas.</p>
4.	Tikėjimų įvairovė Lietuvoje (I): krikščionybė ir Lietuvos kultūra	<ul style="list-style-type: none"> ● Jėzaus Kristaus istorija, krikščionybės atsiradimas ir plėtra. ● Skirtingos krikščioniškos konfesijos ir jų maldos namai Lietuvoje ar artimoje aplinkoje. ● <i>Rekomenduojama tema: šv. Kazimiero istorija (ar kito krikščionių šventojo, susijusio su Lietuva, istorija).</i> <p>Asmenybės: Šv. Kazimieras. Sąvokos: cerkvė, katalikybė, konfesija, protestantizmas, sentikiai, stačiatikybė.</p>
5.	Tikėjimų įvairovė Lietuvoje (II): skirtingos etninės ir konfesinės bendruomenės Lietuvoje	<ul style="list-style-type: none"> ● Judaizmo Lietuvoje istorija ir žydų kultūros paveldas artimoje aplinkoje: maldos namai, kultūros ir prekybos vietos, švietimo įstaigos. ● Lietuvos totorių islamas ir Lietuvos karaimų karaizmas: religijos, kultūros ir vietos papročių dermė. ● Romai Lietuvoje: bendruomenės istorija ir skirtingi religiniai pasirinkimai. <p>Asmenybės: Vilniaus Gaonas. Sąvokos: islamas, judaizmas, karaizmas, kenesa, mečetė, romai, sinagoga.</p>

6.	Knygos ir rašto istorija (I): pirmieji žingsniai pasaulyje ir Lietuvoje	<ul style="list-style-type: none"> ● Senųjų civilizacijų rašto pavyzdžiai; abėcėlių, Brailio rašto ir Morzės abėcėlės istorija. ● Kitų kalbų rašto paplitimas LDK teritorijoje ir lietuviško rašto atsiradimas. ● <i>Rekomenduojama tema: pirmųjų Lietuvos knygų istorijos: pirmoji knyga spausdinta Lietuvoje, pirmoji lietuviška knyga, pirmoji Lietuvos istorija, pirmieji laikraščiai.</i> <p>Asmenybės: Simonas Daukantas, Mikalojus Dauša, Martynas Mažvydas, Pranciškus Skorina, Motiejus Strijkovskis.</p> <p>Sąvokos: Brailio raštas, dantiraštis, hieroglifai, inkunabulai.</p>
7.	Knygos ir rašto istorija (II): mokslo, mokyklos ir universiteto reikšmė Lietuvos visuomenei	<ul style="list-style-type: none"> ● Pirmosios mokyklos LDK. ● Universitetų atsiradimas Europoje ir Lietuvoje, jų reikšmė. ● <i>Rekomenduojama tema: daraktorių mokyklos XIX a. Lietuvos teritorijoje Rusijos imperijoje.</i> <p>Sąvokos: daraktorius, graždanka, jėzuitai, universitetas.</p>
8.	Kasdienybės istorija (I): istorinė virtuvė	<ul style="list-style-type: none"> ● Atskirų augalų (bulvių, pomidorų, kavamedžių ar kitų pasirinktų augalų) reikšmė žmonijos istorijai. ● Skirtingų etninių grupių virtuvės Lietuvoje. ● <i>Rekomenduojama tema: pirmųjų gyventojų dabartinėje Lietuvos teritorijoje maistas.</i>
9.	Kasdienybės istorija (II): sveikata, ligos ir higiena	<ul style="list-style-type: none"> ● Didžiosios epidemijos Lietuvos ir Europos istorijoje, bei jų pamokos. ● Vandentiekis ir kanalizacija kaip vienas svarbiausių civilizacijos pasiekimų. ● <i>Rekomenduojama tema: žmogaus gyvenimo trukmės ilgėjimas istorinėje perspektyvoje.</i> <p>Sąvokos: epidemija.</p>
10.	Kultūros istorija (I): svarbūs Lietuvos meno įvykiai ir kūriniai istorijoje	<ul style="list-style-type: none"> ● Skirtingų Lietuvos laikotarpių teatro ir muzikos istorijos atributai: pirmoji opera „Elenos pagrobimas“ Valdovų rūmuose XVII a.; pirmasis viešas teatro spektaklis lietuvių kalba 1899 m. Palangoje ir pirmoji Lietuvos dainų šventė 1924 m.; 1987-1989 m. „Roko maršai“. ● Svarbių Lietuvos kūrėjų ir jų kūrinių istorija: Laurynas Gucevičius (Vilniaus katedra), Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (paveikslas „Karalių pasaka“), Juozas Zikaras (skulptūra „Laisvė“), Lina Lapelytė, Vaiva Grainytė, Rugilė Barzdžiukaitė (opera-performansas „Saulė ir jūra“) ar kiti pasirinkti kūrėjai ir jų kūriniai. ● <i>Rekomenduojama tema: fotografijos Lietuvoje atsiradimas.</i> <p>Asmenybės: Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Laurynas Gucevičius, Juozas Zikaras.</p> <p>Sąvokos: Dainų šventė, opera.</p>

11.	Kultūros istorija (II): mados istorija	<ul style="list-style-type: none"> ● Drabužių istorija: toga, kelnės ir sijonas ar kiti pasirinkti drabužiai. Lietuvių ir/ar kitų tautų nacionalinis kostiumas. ● Skirtingų pasirinktų Lietuvos ir/ar Europos laikotarpių madų istorijos bruožai. ● <i>Rekomenduojama tema: XX a. Lietuvos, Europos ir JAV paauglių madų istorijos pavyzdžiai.</i> <p>Asmenybės: Bona Sforza. Sąvokos: barokas, gotika, nacionalinis kostiumas, renesansas.</p>
12.	Ne tik žmonių istorija (I): naminių gyvūnų istorija	<ul style="list-style-type: none"> ● Laukinių gyvūnų prijaukinimas priešistoriniais laikais. Medžioklės, žvejybos ir senųjų amatų istorija. ● Prijaukintų gyvūnų (pavyzdžiui: arklio, karvės ar bičių) reikšmė istorijoje. ● <i>Rekomenduojama tema: naminiai gyvūnai Lietuvos valdovų rūmuose ir dvaruose XIV-XVIII a.</i> <p>Sąvokos: amatininkas</p>
13.	Ne tik žmonių istorija (II): daiktų, kurie mus supa, istorija	<ul style="list-style-type: none"> ● Didieji išradimai istorijoje: ugnies prisijaukinimas, ratas, garo variklis, elektros lemputė (ar kiti pasirinkti išradimai). ● Artimoje aplinkoje esančių daiktų sukūrimo istorija: kompiuteris, šaldytuvas, televizorius (ar kiti pasirinkti daiktai). ● <i>Rekomenduojama tema: „išnykę“ daiktai: šiandien nebenaudojamų daiktų išradimo ir panaudos istorijos (gramofonas, telefonų knyga, žarijų lygintuvas ar kitas pasirinktas daiktas).</i> <p>Asmenybės: Tomas Edisonas, Kazimieras Semenavičius, Džeimsas Vatas. Sąvokos: industrija.</p>
14.	Senosios ir naujosios tradicijos (I): žaidimų ir sporto istorija	<ul style="list-style-type: none"> ● Laisvalaikio žaidimų istorija: šachmatai, šaškės, domino, lietuviška ripka, Monopolis ar kiti pasirinkti žaidimai. ● Olimpinių žaidynių istorijos bruožai (Antikoje ir šiais laikais). ● <i>Rekomenduojama tema: futbolo sėkmės istorija Europoje ir krepšinio sėkmės istorija Lietuvoje.</i> <p>Sąvokos: atletas, maratonas, olimpiada.</p>
15.	Senosios ir naujosios tradicijos (II): istorinės šventės	<ul style="list-style-type: none"> ● Senųjų švenčių prasmės ir tradicijos Lietuvoje: Vėlinės, Kūčios, Užgavėnės (ar kitų pasirinktų švenčių/tradicijų aptarimas). ● Žymios Europos šventinės tradicijos: Vienos valsas, Venecijos karnavalas, Korida (ar kitų pasirinktų švenčių/tradicijų aptarimas). ● <i>Rekomenduojama tema: pasirinktų Europos šalių valstybinių švenčių tradicijos.</i>

		Sąvokos: karnavalas, mitologija, tradicija.
--	--	--

6.3. 7 klasė. Senovės istorija.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
6.3.1. Senovės istorija		
1.	Įvadas į Senovės istoriją: pirmųjų žmonių paieškos priešistorėje ir susipažinimas su civilizacijos sąvoka	<ul style="list-style-type: none"> • Priešistorės žmonių gyvenimo sąlygos, ir jų kaita: žmonių protėviai Afrikoje, Azijoje, jų atsikraustymas į Europą; gamtinės sąlygos ir kasdieninio gyvenimo bruožai. Neolito revoliucija. • Indoeuropiečių atsikraustymas į dabartinės Lietuvos teritoriją: tikėjimas, kasdieninio gyvenimo bruožai, indoeuropiečių kalbos. • Civilizacijos apibrėžimas ir esminiai bruožai, gamtos sąlygų svarba (didžiosios upės ir irigacija). Seniausieji miestai. <p>Sąvokos: civilizacija, indoeuropiečiai, irigacija, Neolito revoliucija.</p>
2.	Valstybės ir valdžios santykis senovės Rytų civilizacijose	<ul style="list-style-type: none"> • Derlingasis pusmėnulis ir civilizacijos centrai Mesopotamijoje: valstybiniai dariniai (Šumeras, Babilonija) ir valdymo formos, santykiai su kaimynais. • Egipto valstybė: vieningo Egipto iškilimas, faraono valdžia ir dinastijos, visuomenės socialinė struktūra, santykiai su kaimynais, Egipto civilizacijos sunykimas. <p>Asmenybės: Hačepsuta, Hamurapis, Kleopatra VII, Nefertitė, Ramzis II. Sąvokos: faraonas, Mesopotamija, teokratija.</p>
3.	Visuomenės prie didžiųjų upių: religijų įvairovė ir kultūrinis palikimas	<ul style="list-style-type: none"> • Mesopotamijos kultūrinis gyvenimas: religijos ir rašto tradicija, mokyklos, mokslo žinios (matematika, astronomija, išradimai), literatūra, architektūra. • Egiptiečių religinis ir kultūrinis gyvenimas: religija, dievų vaizdavimas, raštas, architektūra (piramidės, šventyklos, rūmai), mokslo žinios (matematika, astronomija, medicina, išradimai), menas (skulptūra, tapyba), mokyklos. <p>Sąvokos: papirusas, politeizmas, zikuratas.</p>

4.	Žydai: monoteistinės religijos gimimas ir jos reikšmė Europai	<ul style="list-style-type: none"> ● Žydų įsikūrimas Pažadėtoje žemėje, Egipto nelaisvė, Mozė ir Dešimt Dievo įsakymų, judaizmo religija, kultūrinis palikimas. <p>Asmenybės: Mozė, Saliamonas.</p> <p>Sąvokos: Dekalogas, monoteizmas, Pažadėtoji žemė, Tora.</p>
5.	Antika – Europos istorijos pradžia (I): Senovės Graikija, demokratijos gimimas	<ul style="list-style-type: none"> ● Antikinės civilizacijos ištakos: Kretos ir Mikėnų kultūros. ● Polis – bendruomeniškų formų paieškos: valdymo būdų įvairovė (tironija, oligarchija, aristokratija, demokratija) ir jų skirtumai nuo Rytų civilizacijų. ● Demokratijos atsiradimas ir jos bruožai, demokratijos tėvai: Solonas, Kleistėnis, Periklis. ● Atėnų demokratijos vaisiai: teatras, literatūra ir filosofija. Mokyklinė sistema ir laisvųjų piliečių ugdymas. ● Polių susidūrimas su Rytų despotija: graikų - persų karai. ● Aleksandro Didžiojo karinė ir kultūrinė imperija (IV a. pr. Kr.): užkariavimai, kultūrų sinkretizmas ir helenizmas. <p>Asmenybės: Aischilas, Aleksandras Didysis, Archimėdas, Aristotelis, Euripidas, Herodotas, Hipatija, Homeras, Kleistėnis, Mironas, Periklis, Platonas, Sapfo, Sofoklis, Sokratas, Solonas.</p> <p>Sąvokos: Antika, aristokratija, demagogija, demokratija, despotija, falanga, helenizmas, oligarchija, oratorius, pilietis, polis, tironija.</p>
6.	Antika – Europos istorijos pradžia (II): Senovės Roma, Graikijos civilizacijos perimamumas ir imperijos sukūrimas	<ul style="list-style-type: none"> ● Romos civilizacijos pradžia: Romos miesto įkūrimas, karalystės laikotarpis, ryšiai su graikais, lotynų kalba. ● Romos respublika: valdžios struktūra ir pagrindiniai skirtumai nuo Atėnų demokratijos. ● Užkariavimai keičiantys kultūrą: Romos respublikos plėtra, kitų kultūrų perėmimas ir recepcija. Sausumos galybės susidūrimas su jūrine galybe – Romos ir Kartaginos karai (III-II a. pr. Kr.). ● Augančios galios valdymas: respubliką keičia imperija (27 m. pr. Kr.). Teritorijų užkariavimas ir jų valdymas I-II amžiais. Romėnų teisė ir universalios Romos pilietybės atsiradimas (III a.). ● Imperijos nuopuolis ir žlugimas: vidaus problemos, barbarų puolimai, Romos imperijos padalijimas ir Vakarų Romos imperijos žlugimas (476 m.). <p>Asmenybės: Atila, Julijus Cezaris, Hanibalas, Oktavianas Augustas, Ovidijus, Tacitas, Trajanas, Vergilijus, Ciceronas.</p> <p>Sąvokos: diktatūra, barbarai, imperija, legionierius, patricijai, plebėjai, principatas, respublika, senatas.</p>
7.	Antika – Europos istorijos pradžia (III). Kultūra ir religija graikų	<ul style="list-style-type: none"> ● Polis kaip visuomenės sugyvenimo forma: Atėnų kasdienybė (V a. pr. Kr.). ● Aleksandrija – graikų mokslo židinys (III a. pr. Kr.).

	ir romėnų visuomenėse: politeistinė pasaulio supratimo sanklodą keičiantis monoteizmas	<ul style="list-style-type: none"> ● Roma – imperijos sostinė (II a.). Architektūrinė miesto panorama: koliziejus, panteonas, termos, forumas, akvedukas, triumfo arka, insulė. ● Religija vienijanti atskirus polius: graikų dievų panteonas, herojai, mitai, pasaulio suvokimas, Olimpinės žaidynės. Romėniškoji graikų dievų panteono recepcija. ● Krikščionybė: atsiradimas ir persekiojimai, plitimas ir įsitvirtinimas Romos imperijoje, krikščionių bendruomenių išskirtinumas. <p>Asmenybės: Jėzus Kristus, Konstantinas Didysis. Sąvokos: akvedukas, amfiteatras, apaštalas, bazilika, forumas, koliziejus, mesijas, panteonas.</p>
8.	Paveldas ir atmintis: Antikos civilizacijos kaip Europos kultūros pamatai	<ul style="list-style-type: none"> ● Antikos kultūriniai ženklai ir įtaka šiandieniniame pasaulyje: materialusis paveldas šiandienos Atėnuose ir Romoje. Senovės civilizacijų tyrinėjimai ir atradimai.
9.	Baltų gentys. Lietuvių ir latvių istorijos pradžia	<ul style="list-style-type: none"> ● Baltų genčių susiformavimas: kilmės teorijos; baltų kultūros bronzos ir geležies amžiais; Rytų ir Vakarų baltai; gentinių sąjungų susidarymas. Rašytinės žinios apie baltus. ● Erdvė: gyvenamoji teritorija, tarpgentiniai panašumai ir skirtumai, ryšiai su kitomis kultūromis. ● Kasdienybės bruožai: religija ir mitologija, karyba, verslai ir prekyba. ● Baltiškasis paveldas Lietuvoje: piliakalniai ir gyvenvietės, laidojimo objektai. Šiandieniniai (archeologiniai) baltų istorijos tyrimai ir eksperimentinė archeologija <p>Sąvokos: aisčiai, baltai.</p>
<p>Galimos papildomos temos: Žmogaus kilmės teorijos; Archeologiniai radiniai - pagrindinis archeologijos mokslo šaltinis; Tarp metropolijos ir kolonijos: graikų kolonizacija; Kinijos civilizacija: susikūrimas ir reikšmingiausi jos bruožai; Indijos civilizacija: susikūrimas ir reikšmingiausi jos bruožai; Didžiosios religijos: budizmas, hinduizmas; Piliakalniai – Baltų epochos liudininkai Lietuvoje ar kitos mokytojo pasirinktos temos.</p>		

6.4. 8 klasė. Viduramžiai ir ankstyvieji naujieji laikai

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
6.4.1. Viduramžiai		

1.	Įvadas į epochą: Viduramžių samprata	<ul style="list-style-type: none"> ● Viduramžių esminiai bruožai, chronologija, pažinimo šaltiniai. Viduramžių Vakarų Europos sąveika su kaimynais - Bizantija, Islamo pasaulis. <p>Asmenybės: Justinianas I Didysis, Mahometas. Sąvokos: islamas, kalifatas, medievistika.</p>
2.	Valstybė ir valdžia viduramžiais: krikščionybės svarba valstybei	<ul style="list-style-type: none"> ● Feodalinė viduramžių valstybė: idėja, forma, turinys. Europos valstybių politinė raida nuo susiskaldymo iki centralizacijos (VIII-XV a.): Frankų valstybė, Šventoji Romos imperija, Anglija ir Prancūzija. ● Krikščioniškas pasaulis: katalikybės plėtra ir sklaida ankstyvaisiais viduramžiais, Bažnyčios schizma (1054 m.), dvasinės (popiežiaus) ir pasaulietinės (imperatoriaus) kova dėl valdžios viršenybės. Krikščionybės reikšmė Europos integralumui. ● Kryžiaus žygiai: idėja ir tikrovė (XI-XIV a.). Krikščionybės ir islamo sąveika. ● Lietuvos valstybė: suvienijimas ir karalystės susikūrimas (1253 m.); Krėvos unija ir Lietuvos krikštas (1387 m.); LDK politinė raida ir santykiai su kitomis šalimis iki XVI a.: ekspansija į skilusios Kijevo Rusios kunigaikštystes, karas su Kalavijuočių ir Vokiečių ordiniais (XIII–XV a.), kovos su Maskvos valstybe (XV–XVI a.), kultūrinis ir politinis suartėjimas su Lenkijos karalyste. <p>Asmenybės: Žana d' Ark, Brunonas Kverfurtietis, Gediminas, Jogaila, Karolis Didysis, Mindaugas, Morta, Urbonas II, Vytautas Didysis, Ona Vytautienė. Sąvokos: bulė, beneficija, erezija, pontifikas, schizma, senjoras, stačiatikybė, vasalas, vyskupas.</p>
3.	Viduramžių visuomenė: santykių hierarchija	<ul style="list-style-type: none"> ● Feodalinės visuomenės samprata ir raida, feodalinis ūkis. ● Viduramžių Europos ir LDK visuomenė: luomai ir konfesinės bendruomenės, vienuolių ordinai, miestai (gildijos ir cechai, Hanzos miestų prekybos sąjunga). ● Viduramžių žmogaus pasaulėvaizdis ir mąstymo savitumai: laikas, erdvė, žmogus ● Kasdieninis gyvenimas Europoje ir LDK: buitinis ir darbinis gyvenimas, turtas ir skurdas, karas ir maras. <p>Sąvokos: cechas, činčas, dešimtinė, feodalizmas, gildija, lažas, luomas, Magdeburgo teisė, privilegija, vienuolija.</p>

4.	Viduramžių kultūra: krikščionybė ir aplinkinių kultūrų įtaka	<ul style="list-style-type: none"> ● Bizantiškosios ir islamiškosios kultūros poveikis Europai: raštija, mokslas, menas ir architektūra. ● Lotyniškoji raštija, mokslas, filosofija ir teologija, švietimas (vienuolynų mokyklos ir universitetai), architektūra ir menas (romanika, gotika), riterių kultūra, religinis ir pasaulietinis teatras. ● Europėjančios LDK kultūros bruožai: krikščionybės įtaka, rašto kultūra, mūrinė statyba (gotika), pirmosios mokyklos. <p>Asmenybės: Tomas Akviniėtis, Hildegarda Bingenietė.</p> <p>Sąvokos: gotika, islamas, katedra, kronika, mečetė, relikvija, riterių kultūra, romanika, teologija.</p>
5.	Paveldas ir atmintis: XIV-XVI a. LDK materialusis paveldas	<ul style="list-style-type: none"> ● LDK paveldas už dabartinės Lietuvos ribų: Naugarduko pilis ir Kristaus atsimainymo bažnyčia, Lucko pilis, Žalgirio mūšio laukas ar kiti pasirinkti paveldo objektai.
6.4.2. Ankstyvieji naujieji laikai.		
6.	Įvadas į epochą: Europos iškilimo ir dominavimo pasaulyje prielaidos	<ul style="list-style-type: none"> ● Ankstyvųjų Naujųjų laikų sąvoka, esminiai bruožai, chronologija, pažinimo šaltiniai. Amerikos ir jūrų kelio į Indiją atradimas, europinės kolonizacijos pasekmės. Daugiakultūrės visuomenės susiformavimas Naujajame pasaulyje. <p>Asmenybės: Vaskas da Gama, Kristupas Kolumbas.</p>
7.	Pasaulėžiūros ir kultūros virsmai Europoje ir LDK ankstyvaisiais Naujaisiais laikais	<ul style="list-style-type: none"> ● Renesansas Europoje ir LDK: samprata, pasaulėžiūra, epochos asmenybės, idėjos. Lietuvos Statutai. ● Reformacija Europoje ir LDK: religinė reforma ir mokymas. Liuteronizmas, kalvinizmas, anglikonizmas. ● Katalikiškoji reforma ir barokas Europoje ir LDK: pasaulėžiūra, asmenybės, idėjos ir kūriniai. ● Religinė pakanta ir religinės priešpriešos Europoje ir LDK; Katalikiška ir stačiatikiška LDK. ● LDK mokslo ir kultūros centrai: Vilniaus universitetas, dvarai ir jų kultūra. <p>Asmenybės: Dantė Aligeris, Steponas Batoras, Mikalojus Daukša, Elžbieta I, Galilėjo Galilėjus, Jonas Kristupas Glaubicas, Albertas Goštautas, Johanas Gutenbergas, Žanas Kalvinas, Mikalojus Kopernikas, Martynas Liuteris, Ignacas Lojola, Nikolo Makiavelis, Martynas Mažvydas, Mikelandželas, Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis, Mikalojus Radvila Juodasis, Barbora Radvilaitė, Leonas Sapiega, Motiejus Kazimieras Sarbievijus, Bona Sforza, Pranciškus Skorina, Zigmantas Vaza, Leonardas da Vinčis, Žygimantas Augustas.</p> <p>Sąvokos: anglikonizmas, barokas, humanizmas, jėzuitai (Jėzuitų ordinas), kalvinizmas, kancleris, katalikiškoji reforma, konfesija, liuteronizmas, reformacija, renesansas, rusėnai, statutas, unitai.</p>

8.	Ankstyvųjų naujų laikų valstybės ir valdymas: Abiejų Tautų Respublika kaip nauja Europos politinio lauko veikėja.	<ul style="list-style-type: none"> Naujų laikų valstybė. Absolutizmo atsiradimas ir įsitvirtinimas Europoje – XVII a. Prancūzija. Liublino unija (1569 m.) ir jos priešastys, LDK savarankiškumo klausimas. ATR valdymo sistema (XVI-XVII a.). Abiejų Tautų Respublikos politinė raida (XVI-XVIII a.): santykiai su kaimynais, karai su Švedija ir Maskva (Rusija), XVII a. vidurio „Tvanas“, Šiaurės karas (XVIII a. pr.). <p>Asmenybės: Jonas Karolis Chodkevičius, Liudvikas XIV, Armanas Žanas de Rišeljė, Zigmantas Vaza. Sąvokos: absolutizmas, etmonas, kazokai, seimas, vaivada.</p>
9.	Ankstyvųjų naujų laikų visuomenė ir ūkis. Modernaus žmogaus gimimas	<ul style="list-style-type: none"> Svarbiausi LDK ir Europos ūkio raidos aspektai. Valakų reforma (XVI a.). Moderniosios ekonominės sistemos formavimasis: akcinė bendrovė, birža, bankas (Nyderlandų pavyzdys XVII a.). Ankstyvųjų Naujų laikų žmogaus pasaulėžiūros transformacija, vertybės ir kasdieninis gyvenimas (diduomenė, miestiečiai, valstiečiai) Europoje ir LDK (XVI-XVIII a.). <p>Sąvokos: baudžiava, kapitalizmas, manufaktūra, Valakų reforma.</p>
10.	Paveldas ir atmintis: XVI-XVIII a. LDK materialusis paveldas	<ul style="list-style-type: none"> LDK baroko epochos paveldas: Nesvyžiaus Dievo Kūno bažnyčia ir rūmai, Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje (ar kita pasirinkta barokinė bažnyčia) Vilniuje, Pažaislio ir Tytuvėnų vienuolynų kompleksai.
<p>Galimos papildomos temos: Katalikų bažnyčios organizacija (pontifikatas, vyskupija, parapija) Kijevo Rusia; Lenkijos istorija iki Krėvos unijos; Vikingų/normanų žygių reikšmė Europos žemynui; Mongolų-totorių užkariavimų pasekmės Europos valstybėms; Anglijos revoliucija XVII a.; Prūsijos valstybės iškilimas; Kinijos civilizacijos pasiekimai ir kultūra; Senosios Amerikos civilizacijos (majų, inkų arba actekų); Jogailaičių Europa; Rusijos imperijos susikūrimas ar kitos mokytojo pasirinktos temos.</p>		

6.5. 9 klasė. Naujieji laikai.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
6.5.1. Naujieji laikai		
1.	Įvadas į epochą: modernios visuomenės	<ul style="list-style-type: none"> Naujų laikų sąvoka: esminiai bruožai ir chronologija. Naujų laikų pažinimo šaltiniai.

	ir šiuolaikinės valstybės susikūrimas	
2.	Apšvietos sąjūdis ir šiuolaikinės demokratinės politinės sistemos kūrimosi pradžia	<ul style="list-style-type: none"> ● Apšvietos epochos idėjos, pokyčiai švietimo ir mokslo srityje Europoje ir ATR (Edukacinė komisija). Klasicizmo epochos kultūra. ● JAV revoliucija: Nepriklausomybės karas ir konstitucija (1787 m.). ● Prancūzijos revoliucija (1789-1799 m.): Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija (1789 m.), konstitucinė monarchija, respublikos laikotarpis, Jakobinų diktatūra, direktorijos valdymas. ● Abiejų Tautų Respublika XVIII a. antroje pusėje: valstybės padalijimai (1772, 1793, 1795 m.), Ketverių metų seimo reformos, ATR konstitucija (1791 m.), 1794 m. sukilimas, valstybės panaikinimas. ● Napoleono epocha: konsulas, imperija, civilinis kodeksas (1804 m.), karai ir kontinentinė blokada, Vienos kongresas (1814-1815 m.). Prancūzmetis Lietuvoje. <p>Asmenybės: Napoleonas Bonapartas, Kristijonas Donelaitis, Tomas Džefersonas, Vilniaus Gaonas, Laurynas Gucevičius, Jokūbas Jasinskis, Imanuelis Kantas, Tadas Kosciūška, Džonas Lokas, Liudvikas XVI, Klemensas fon Meternichas, Šarlis Lui de Monteskjė, Stanislovas Augustas Poniatovskis, Maksimiljanas Robespjeras, Žanas Žakas Ruso.</p> <p>Sąvokos: apšvieta, bajorų konfederacija, civilinis kodeksas, deklaracija, diktatūra, direktorija, Edukacinė komisija, jakobinai, kongresas, konstitucija, konstitucinė monarchija, kontinentinė blokada, <i>liberum veto</i>, revoliucija, sekuliarizacija, teroras.</p>
3.	XIX a. politinė Europa: revoliucijos ir tautiniai sąjūdžiai, nacionalinės valstybės ir globalios imperijos	<ul style="list-style-type: none"> ● Šiuolaikinės politinės sistemos susikūrimas: politinės ideologijos (liberalizmas, konservatizmas, socializmas), politinės partijos, balsavimo teisės radimasis ir plėtra. ● Nacionaliniai judėjimai Europoje: Tautų pavasaris (1848 m.) ir nacionalinių valstybių kūrimasis Italijoje (1870 m.) ir Vokietijoje (1871 m.). ● Rusijos imperijos politika buvusiose LDK žemėse. ATR atkūrimo idėja – XIX a. lietuvių ir lenkų sukilimai prieš Rusijos imperiją (1830-1831, 1863-1864 m.). Sukilėlių siekiai, sukilimo eiga ir pasekmės. ● Nacionalinis judėjimas Lietuvoje: Žemaičių bajorų kultūrinis sąjūdis, Katalikų bažnyčios veikla XIX a. (vysk. Motiejaus Valančiaus vaidmuo), spaudos lotyniškais rašmenimis draudimo laikotarpis (1864-1904 m.), knygnešių veikla, Lietuvos politinių srovių ir partijų kūrimasis, Didysis Vilniaus Seimas (1905 m.). ● Mažoji Lietuva XIX a.- XX a. pr. ● Imperializmo epocha. Kolonializmas. Pasaulinė Britų imperija. <p>Asmenybės: Jonas Basanavičius, Edmundas Berkas, Otas fon Bismarkas, Simonas Daukantas, Džiuzepė Garibaldi, Kazys Grinius, Martynas Jankus, Vincas Kudirka, Jonas Mačiulis (Maironis), Karlas Marksas, Emilija</p>

		<p>Pliaterytė, Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Antanas Smetona, Adamas Smitas, Motiejus Valančius, Karalienė Viktorija, Zigmantas Sierakauskas.</p> <p>Sąvokos: autonomija, daraktorius, europocentrizmas, etnocentrizmas, generalgubernatorius, germanizacija, imperializmas, kontribucija, konservatizmas, liberalizmas, nacionalinis judėjimas, politinė partija, rusifikacija, socializmas, Tautų pavasaris.</p>
4.	<p>Industrinės visuomenės kūrimasis ir lietuviškasis pasaulis XIX- XX a pr.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Industrinė revoliucija: technologijų proveržis, kapitalistinės ekonominės sanklodos įsitvirtinimas Europoje ir JAV, neigiamas poveikis gamtinei aplinkai; urbanizacija, visuomenės sekuliarizacija, iššūkiai švietimui; socialinis klausimas ir gerovės siekimas. ● Socialinės struktūros pokyčiai Europos visuomenėje: baudžiavos panaikinimas Rusijos imperijoje ir Lietuvoje; vidurinėsios klasės radimasis, moterų teisių judėjimo plėtra, kasdieninio gyvenimo pasikeitimai (mažosios šeimos atsiradimas). ● Europos ir Lietuvos gyventojų migracija. Amerikos lietuvių gyvenimas ir jų ryšiai su Lietuva. <p>Asmenybės: Tomas Alva Edisonas, Chaimas Frenkelis, Marija Kiuri, Jonas Šliūpas, Džeimsas Vatas.</p> <p>Sąvokos: demografinis sprogimas, emigracija/imigracija, industrinė revoliucija, luditai, mažoji šeima, profesinė sąjunga, proletariatas, sufražizmas, urbanizacija.</p>
5.	<p>Modernusis pasaulis ir masinės kultūros radimasis XIX – XX a. pr.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Kultūros pokyčiai XIX a. – XX a. pr. Europoje ir Lietuvoje: romantizmas, realizmas, modernizmas. Vilniaus universitetas. Vilniaus piešimo mokykla. ● Masinės kultūros gimimas Europoje ir Lietuvoje: spauda, fotografija, kinas, pokyčiai laisvalaikyje. ● XIX-XX a. sandūros pasaulio kultūros sostinės: Viena, Paryžius, Londonas. <p>Asmenybės: Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė (Žemaitė), Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Ignotas Domeika, Vinsentas van Gogas, Vytautas Kairiūkštis, Jonas Mačiulis (Maironis), Adomas Mickevičius, Martynas Počobutas, Friderikas Šopenas.</p> <p>Sąvokos: masinė kultūra, modernizmas, realizmas, romantizmas.</p>
6.	<p>Pirmasis pasaulinis karas ir europinių imperijų griūtis</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Pirmasis pasaulinis karas (1914-1918 m.): karo priežastys ir eiga Rytų ir Vakarų frontuose. ● Rusija XX a. pradžioje: 1917 m. Vasario revoliucija ir bolševikų perversmas. ● Lietuva Pirmojo pasaulinio karo metu ir Valstybės atkūrimas: Vokietijos okupacinis režimas, Vilniaus konferencija (1917 m.), Vasario 16-osios Aktas (1918 m.). ● Paryžiaus taikos konferencija, Europos politinio žemėlapių pokyčiai ir Versalio taikos sutartis (1919 m.). Pirmojo pasaulinio karo demografiniai ir socialiniai padariniai Lietuvoje ir Europoje.

		<p>Asmenybės: Jonas Basanavičius, Steponas Kairys, Žoržas Klemanso, Vladimiras Leninas, Deividas Loidas Džordžas, Nikolajus II, Antanas Smetona, Vilhelmas II, Vudras Vilsonas.</p> <p>Sąvokos: bolševikai, demilitarizuota zona, frontas, komunizmas, Lietuvos Taryba, manevrinis karas, militarizmas, Oberostas, okupacija, pozicinis karas, rekvizicijos, reparacijos, revanšizmas, separatinė taika, Tautų apsisprendimo teisė, Tautų Sąjunga.</p>
7.	Paveldas ir atmintis: Abiejų Tautų Respublikos atmintis ir nacionalinės valstybės gimimas	<ul style="list-style-type: none"> Abiejų Tautų Respublikos paveldas ir <i>gente lituanus, natione polonus</i> problematika: <ol style="list-style-type: none"> 1791 m. Gegužės 3-ios Konstitucijos (ir Spalio 20-osios tarpusavio įžadų) atmintis. Mykolo Romerio (Römerio), Česlovo Milošo (Czesław Miłosz) ir Gabrieliaus ir Stanislovo Narutavičių LDK <i>piliečio</i> samprata. XVIII a. pab. - XIX a. dvarų paveldas Lietuvoje: Paulavos Respublikos fenomenas (Merkinės dvaras), Rokiškio dvaras. Oginskių giminės dvaras Plungėje ar kiti dvarai ir jų istorijos artimiausioje aplinkoje. Svarbiausios lietuvių nacionalinio judėjimo atminties vietos: <ol style="list-style-type: none"> lietuvių nacionalinio judėjimo veikėjų, signatarų ir valstybės kūrėjų atminimo vietos (M. Valančius, J. Basanavičiaus, A. Smetonos, G. Petkevičaitės-Bitės ar kitų veikėjų atminimo vietos esančios artimoje aplinkoje). lietuvių nacionaliniam judėjimui reikšmingiausių vietų istorija: Signatarų namai Vilniuje, Miesto salė (dabartinė Filharmonija) Vilniuje, Vileišių rūmai Vilniuje, Marijampolės (dabartinė Rygiškių Jono) ar Šiaulių (dabartinė Juliaus Janonio) gimnazijos.
<p>Galimos papildomos temos: JAV pilietinis karas (1861-1865 m.); XIX a. Lotynų Amerikos revoliucijos ir nepriklausomų valstybių susikūrimas; Afrikos kolonizavimas; Rusijos imperija XVIII- XIX a.; Austrijos (nuo 1867 m. Austrijos-Vengrijos) imperijos raida XIX a.; Meidzi Restauracija ir Japonijos imperijos politinė raida XIX a. antroje pusėje – XX a. pr. ar kitos mokytojo pasirinktos temos.</p>		

6.6. 10 klasė. Naujausieji laikai (1918 m. - dabartis)

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
6.6.1. Naujausieji laikai (1918 m. - dabartis)		
1.	Įvadas į epochą: globalizacija ir neeuropinio pasaulio iškilimas	<ul style="list-style-type: none"> Naujausieji laikai: esminiai bruožai ir chronologija. Pasaulio globalizacija, Lietuvos <i>sugrįžimai</i> į Europą.
6.6.2. Tarpukario Europa		

2.	Tarpukario Europos kryžkelė: tarp demokratijos ir totalitarizmo	<ul style="list-style-type: none"> ● Europa po Pirmojo pasaulinio karo: Versalio sistema. ● Demokratinė Europa: Prancūzijos ir Čekoslovakijos politinė raida. ● Lietuvos valstybės kūrimas: Nepriklausomybės karas (1919-1920 m.), Steigiamasis Seimas ir parlamentarizmo raida, Klaipėdos krašto prijungimas (1923-1924 m.). ● Autoritarizmas Europoje. Baltijos šalių autoritariniai režimai: 1926 m. valstybės perversmas Lietuvoje ir Antano Smetonos valdymas. ● Totalitarizmas Europoje: totalitarizmo sąvoka, komunistinės SSRS ir nacistinės Vokietijos režimų ypatumai. <p>Asmenybės: Hanah Arendt, Felicija Bortkevičienė, Ernestas Galvanauskas, Kazys Grinius, Adolfas Hitleris, Marcelė Kubiliūtė, Tomašas Masarikas, Benitas Musolinis, Konstantinas Piatsas, Mykolas Sleževičius, Antanas Smetona, Josifas Stalinas, Aleksandras Stulginskis, Juozas Tūbelis, Karlis Ulmanis.</p> <p>Sąvokos: antisemitizmas, ateizmas, autoritarizmas, bermontininkai, bolševikai, cenzūra, fašizmas, gestapas, Gulagas, holodomoras, kolektyvizacija, koncentracijos stovykla, nacizmas, nomenklatura, planinė ekonomika, pogromas, propaganda, Steigiamasis Seimas, Trečiasis Reichas.</p>
3.	Tarpukario visuomenės kryžkelėje: tarp karų ir krizių	<ul style="list-style-type: none"> ● Didžioji pasaulinė ekonomikos krizė ir jos poveikis visuomenei: JAV, Vokietijos ir Lietuvos pavyzdžiai. Liberalios rinkos ekonomikos ir valstybinio ekonomikos reguliavimo sankirtos. ● Lietuvos visuomenė tarpukariu: žemės ūkis ir pramonė; ekonominė emigracija; kaimo, miestelio ir miesto kasdienybė; religijos vaidmuo. Vilniaus ir Klaipėdos kraštas ir jų gyventojai. <p>Asmenybės: Franklinas Delanas Ruzveltas, Juozas Tūbelis, Steponas Darius, Stasys Girėnas.</p> <p>Sąvokos: Didžioji depresija, naujasis kursas</p>
4.	Tarpukario kultūrinis gyvenimas: tarp laisvės ir suvaržymų	<ul style="list-style-type: none"> ● Kultūros raida tarpukariu: modernizmo suklestėjimas ir masinė kultūra. ● Kultūra ir politika: totalitarinė kultūra SSRS, kultūros raidos skirtumai demokratinėje Veimaro Respublikoje ir nacistinėje Vokietijoje. ● Lietuvos kultūrinis gyvenimas tarpukariu: tautinė kultūra, meniniai sąjūdžiai, Kauno modernizmo architektūra, teatras, kinas, spauda ir radijas. Pokyčiai švietime. <p>Asmenybės: Marlena Dytrich, Sofija Kymantaitė - Čiurlionienė, Tomas Manas, Vasilijus Kandinskis, Le Korbiuzje, Levas Karsavinas, Vytautas Landsbergis - Žemkalnis, Ona Mašiotienė, Jozefas Gebelsas, Juozas Zikaras.</p>

6.6.3. Antrasis pasaulinis karas

5.	Antrasis pasaulinis karas: žmogiškumo išbandymas	<ul style="list-style-type: none"> ● Antrojo pasaulinio karo priežastys ir pradžia: Miuncheno konferencija, Molotovo - Ribentropo paktas (1939-08-23), Lenkijos okupacija, Sienų nustatymo ir draugystės sutartis (1939-09-28), Žiemos karas, Prancūzijos sutriuškinimas. Pirmoji sovietinė Lietuvos okupacija: Savitarpio pagalbos sutartis, SSRS ultimatumas ir okupacija, sovietizacija ir represijos. ● Karas 1941-1943 m.: karo veiksmai Rytų fronte ir Ramiajame vandenyne. Antihitlerinės koalicijos sudarymas. Nacistinė Lietuvos okupacija (1941-1944 m.): Birželio antisovietinis sukilimas, nacių okupacinis režimas Lietuvoje. ● Holokaustas nacių okupuotoje Europoje ir Lietuvoje; romų ir kitų etninių, religinių ar socialinių grupių naikinimas. ● Karo kasdienybė: koncentracijos ir karo belaisvių stovyklos, fronto kasdienybė, miestų bombardavimas, moterys kare, kolaboravimas ir pasipriešinimas nacių okupuotose šalyse, karo pabėgėliai. ● Antrojo pasaulinio karo pabaiga ir padariniai: Antrasis frontas, Vokietijos pralaimėjimas, Potsdamo konferencija, Japonijos kapituliacija, karo politiniai ir socialiniai padariniai. Niurnbergo procesas. Lietuvos sovietinė reokupacija. <p>Asmenybės: Vinstonas Čerčilis, Šarlis De Golis, Adolfas Hitleris, Franklinas Delanas Ruzveltas, Josifas Stalinas, Abraomas Suckeveris, Čijunė Sugihara, Ona Šimaitė.</p> <p>Sąvokos: aneksija, anšliusas, deportacijos, Einsatzgruppė, getas, Holokaustas, kapituliacija, Keistasis karas, kolaborantas, Liaudies seimas, neutralitetas, Ostlandas, pasaulio teisuolis, reokupacija, sovietizacija, totalinis karas, tribunolas, ultimatumas, Žiemos karas.</p>
6.6.4. Pasaulis padalintas geležinės uždangos		
6.	Šaltasis karas: pasaulis tarp demokratijos ir komunizmo	<ul style="list-style-type: none"> ● Nauja galių pusiausvyra pasaulyje; Šaltojo karo samprata ir pradžia: Europos padalijimas, Trumeno doktrina, Maršalo planas, karinių blokų susikūrimas (NATO ir Varšuvos sutarties organizacija). ● Sovietinis teroras Lietuvoje: gyventojų deportacijos, prievartinė kolektyvizacija. ● Lietuvos partizanų karas su SSRS (1944-1953 m.). ● SSRS politinė raida. Komunistiniai režimai Rytų Europoje ir jų krizės: Vengrijos (1956 m.) ir Čekoslovakijos (1968 m.) sukilimai. ● Šaltojo karo įtampos (Karibų krizė) ir konfliktai (Vietnamo ir Afganistano karai). ● Lietuvos laisvinimo byla Vakaruose. ● SSRS suirimas: visuotinė krizė ir pertvarka, komunistinių režimų griūtis (Lenkijos ir Vokietijos atvejai). ● Lietuvos persitvarkymo sąjūdis ir Nepriklausomybės atkūrimas, SSRS vykdyta ekonominė blokada ir karinė agresija (1990-1991 m.).

		<p>Asmenybės: Algirdas Mykolas Brazauskas, Leonidas Brežnevas, Nikita Chruščiovas, Michailas Gorbačiovas, Borisas Jelcinas, Jonas Paulius II, Džonas Kenedis, Helmutas Kolis, Margaret Tečer, Vytautas Landsbergis, Stasys Lozoraitis (vyresnysis), Juozas Lukša- Daumantas, Adolfas Ramanauskas- Vanagas, Ronaldas Reiganas, Antanas Sniečkus, Haris S. Trumenas, Lechas Valensa, Jonas Žemaitis- Vytautas.</p> <p>Sąvokos: Atsilimas, Baltijos kelias, Brežnevo doktrina, Dainuojanti revoliucija, deficitas, disidentas, Geležinė uždanga, Helsinkio grupė, lokalinis karas, Maršalo planas, pertvarka (perestroika), rezistentas, Sąjūdis, stribas, Šaltasis karas, Trumeno doktrina.</p>
7.	Visuomenės kapitalizmo ir komunizmo tarp ir	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomikos ir visuomenės raidos tendencijos: Vakarų demokratinio pasaulio ir komunistinės SSRS pavyzdžiai. • Vakarų Europos ekonominė integracija ir Gerovės valstybės susiformavimas (Švedijos pavyzdys). • Sovietų Lietuvos visuomenė: neginkluotas pasipriešinimas, prisitaikymas. Sovietinė Lietuvos urbanizacija ir industrializacija. <p>Asmenybės: Konradas Adenaueris, Romas Kalanta, Martinas Liuteris Kingas, Nijolė Sadūnaitė, Sigitas Tamkevičius, Antanas Terleckas, Robertas Šumanas.</p> <p>Sąvokos: disidentas, Helsinkio grupė, Gerovės valstybė, KGB, rasizmas.</p>
8.	Kultūra tarp elitiškumo, masiškumo ir ideologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Masinė ir elitinė kultūra bei vartotojiška visuomenė Vakarų pasaulyje: naujosios kultūros formos, žymiausi pasaulio (ir lietuvių išeiivių) kūrėjai bei jų darbai. Švietimas demokratijos ir komunizmo sąlygomis. • Kultūra ir menas Sovietų Lietuvoje: ideologija, cenzūra, alternatyva. <p>Asmenybės: Ingmaras Bergmanas, Voltas Disnėjus, Juozas Miltinis, Jonas Mekas, Endis Varholas.</p> <p>Sąvokos: vartotojiška visuomenė, masinė kultūra, elitinė kultūra, Vudstokas.</p>
6.6.5. Globalizacija ir pasaulis po 1990-ųjų		
9.	Globalaus pasaulio pranašumai ir iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> • Naujoji pasaulio tvarka: JAV dominavimas, Europinė integracija ir komunistinės Kinijos iškilimas. • Globalus pasaulis: technologinė revoliucija ir interneto sklaida, visuotinis gyvenimo lygio kilimas, pasaulinės skurdo ir ekologijos problemos, terorizmas. • Posovietinės visuomenės transformacija ir Lietuvos kelias į Euroatlantines organizacijas. <p>Asmenybės: Valdas Adamkus, Algirdas Mykolas Brazauskas, Dalia Grybauskaitė, Vytautas Landsbergis.</p> <p>Sąvokos: globalizacija, posovietinė erdvė, technologinė revoliucija, terorizmas.</p>
10.	Paveldas ir atmintis: XX	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Sunkus dviejų totalitarinių režimų paveldas Lietuvoje:</i>

a. atmintis ir jos paveldas dabartinėje Lietuvoje	<p>Nacistinių ir sovietinių masinių žudynių Lietuvoje vietos - Paneriai, Kauno fortai, Macikų lageris, Tuskulėnų dvaras ar kitos atminties vietos artimiausioje aplinkoje.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos partizanų karo su SSRS (1944-1953 m.) atminties vietos: Minaičiai – Lietuvos partizanų vadų suvažiavimo vieta (1949 m.), Kalniškės mūšio (1945 m.) vieta, Liongino Baliukevičiaus-Dzūko žūtis vieta, kitos Partizanų karo atminties vietos artimoje aplinkoje. • 1991 m. SSRS vykdytos karinės agresijos prieš Lietuvą atminties vietos: Vilniaus televizijos bokštas, Laisvės gynėjų memorialas Antakalnio kapinėse, Medininkų žudynių vieta ar kitas atminties objektas artimoje aplinkoje. • Pirmosios ir Antrosios Lietuvos Respublikų sėkmės istorijos: asmenybės, reiškiniai, pasiekimai.
<p>Galimos papildomos temos: <i>Fašistinis režimas Italijoje; Ispanijos pilietinis karas ir F. Franko diktatūra; Kolonijinė sistema tarpukariu ir jos žlugimas po Antrojo pasaulinio karo; Komunistinės Kinijos susikūrimas ir raida XX a. II pusėje; Izraelio valstybės susikūrimas ir įsitvirtinimas; Berlynas Šaltojo karo metais; Arabų pasaulis ir islamas XX a. II pusėje; Korėjos karas ir jo pasekmės; Kosmoso „užkariavimas“; Lietuviško pasaulio (išėivijos) paveldas už Lietuvos ribų ar kitos mokytojo pasirinktos temos.</i></p>	

7. Pasiekimų vertinimas

Vertinimas yra esminė mokymosi proceso dalis. Mokinių istorijos mokymosi rezultatų vertinimas suvokiamas kaip pagalba mokiniui tobulėti, tapti savarankiškam, atsakingam už mokymosi rezultatus, ugdyti jo pasitikėjimą savo jėgomis, gebėjimą įsivertinti savo veiklą, pasirinkti tinkamiausius veiklos būdus, spręsti iškilusias problemas, reflektuoti mokymosi rezultatus. Mokinių istorijos pasiekimai vertinami keturiose pasiekimų srityse: istorinės raidos supratimas, orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje, istorijos tyrimas ir interpretavimas, istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška. Numatyti keturi mokinių pasiekimų lygiai: slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis. Pasiekimų lygių sąsaja su pažymiais: slenkstinis lygis (I) – 4, patenkinamas lygis (II) – 5–6, pagrindinis lygis (III) – 7–8, aukštesnysis lygis (IV) – 9–10. Lygių požymiai – ne kiekybiniai, o kokybiniai, jais siekiama ne tik vertinti mokinių pasiekimus lygiais (vertinti balais), bet ir tikimasi, kad šie kriterijai padės mokytojams įvertinti kiekvieno mokinio gebėjimus ir planuoti, kaip juos ugdyti siekiant geresnių mokymo(si) rezultatų.

8. Pasiekimų lygių požymiai

8.1. Pasiekimų lygių požymiai. 5-6 klasės

	I pasiekimų lygis	II pasiekimų lygis	III pasiekimų lygis	IV pasiekimų lygis
A Istorinės raidos supratimas				

A1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	A1.1. Mokytojo padedamas, nurodo nagrinėtų ir gerai žinomų svarbių Lietuvos (ir Europos) istorijos įvykių reiškinių priežastį ir padarinį: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt.	A1.2. Nurodo nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos gerai žinomų įvykių, reiškinių priežastį ir padarinį: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt.	A1.3. Išskiria kai kurias svarbias nagrinėtų Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių priežastis ar padarinius, bando paaiškinti jų reikšmę: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt.	A1.4. Įvardina svarbias nagrinėtų Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių priežastis ar padarinius: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt. Lygindamas gerai žinomo panašaus pobūdžio įvykį ar reiškinį, bando rasti priežasčių ar padarinių panašumus bei skirtumus.
A2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai	A2.1. Mokytojo padedamas nurodo nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių kurį nors esminį bruožą.	A2.2. Atpažįsta arba nurodo nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių kurį nors esminį bruožą; gali nurodytą bruožą apibūdinti fragmentiškai.	A2.3. Įvardija nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių keletą esminių bruožų ir gali juos apibūdinti; nurodo, kuris bruožas iš visų bruožų yra svarbiausias, savo sprendimą iš dalies paaiškina.	A2.4. Įvardija nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių keletą esminių bruožų; išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (-ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina.
A3. Asmenybių vaidmuo istorijoje	A3.1. Mokytojo padedamas nurodo savo gyvenamosios vietovės ar Lietuvos kelias žymias istorines <i>asmenybes*</i> , apibūdina jų veiklą.	A3.2. Nurodo savo gyvenamosios vietovės ar Lietuvos kelias žymias istorines asmenybes, apibūdina jų veiklą.	A3.3. Nurodo savo gyvenamosios vietovės ar Lietuvos žymias istorines asmenybes, apibūdina jų veiklą, išskiria 1-2 reikšmingiausias nuveiktus darbus.	A3.4. Nurodo savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos žymias istorines asmenybes, apibūdina jų veiklą, įvardija reikšmingiausias nuveiktus darbus, vertina kai kuriuos jų veiklos aspektus.

	A3.2.1. Mokytojo padedamas sieja nagrinėtas svarbias savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu ar įvykiu.	A3.2.2. Sieja nagrinėtas svarbiausias savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu.	A3.2.3. Sieja nagrinėtas svarbias (ir kitas) savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu.	A3.2.4. Sieja nagrinėtas svarbias (ir kitas) savo gyvenamosios vietovės Lietuvos (ir Europos) istorijos asmenybes su žinomais istoriniais įvykiais arba reiškiniais, istorine erdve.
B. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje				
B1. Chronologijos supratimas	B1.1. Mokytojo padedamas nurodo kaip skaičiuojamas laikas istorijoje (pvz., metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.), gali nurodyti nagrinėtą žinomą įvykį laiko juostoje.	B1.2. Paaškina, kaip skaičiuojamas laikas istorijoje (pvz., metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.); nurodo nagrinėtus įvykius laiko juostoje.	B1.3. Paaškina kaip skaičiuojamas laikas istorijoje (pvz., metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, epocha, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.), pateikia kelis pavyzdžius; nurodo nagrinėtus įvykius laiko juostoje.	B1.4. Paaškina, kaip skaičiuojamas laikas istorijoje, gali pateikti pavyzdžių (metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, epocha, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.) Laiko juostoje nurodo nagrinėtus įvykius, išskiria epochas.
	B1.2.1. Mokytojo padedamas nurodo keletą nagrinėtų svarbių Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, tai daro nenuosekliai.	B1.2.2. Nurodo keletą nagrinėtų svarbių Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, tai daro iš dalies nuosekliai.	B1.2.3. Nurodo keletą nagrinėtų svarbių Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, tai daro nuosekliai.	B1.2.4. Nuosekliai nurodo nagrinėtų Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką ir savais žodžiais tai paaškina.

B2. Istorinės erdvės supratimas	B2.1. Mokytojo padedamas nurodo tik kai kuriuos svarbius nagrinėtus savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykius žemėlapyje, kai tai yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	B2.2. Lokalizuoja kai kuriuos svarbius nagrinėtus savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykius žemėlapyje, kai tai yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	B2.3. Lokalizuoja svarbių nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykių vietą žemėlapyje, kai tai yra iš dalies pavaizduota žemėlapyje.	B2.4. Lokalizuoja svarbių nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykių vietą žemėlapyje, pateikia keletą pavyzdžių, iliustruojančių, kaip keitėsi ši teritorija tam tikrais istoriniais laikotarpiais.
C Istorijos tyrimas ir interpretavimas				
C1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	C1.1. Atpažįsta istorijos šaltinio tipą. Gali pateikti įvairių šaltinių tipų pavyzdžių.	C1.2. Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą (pvz. rašytiniai šaltiniai: dokumentas, laikraštis, laiškas, dienoraštis), kartais geba identifikuoti jo autorių, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	C1.3. Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	C1.4. Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą (pvz. rašytiniai, vizualiniai), jo autorių, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; pateikia keletą pavyzdžių.
	C1.2.1. Renka informaciją iš gerai žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tačiau ne visada ją naudoja.	C1.2.2. Renka informaciją iš gerai žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tačiau ne visada tikslingai ją naudoja.	C1.2.3. Renka informaciją iš žinomų įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tikslingai ją naudoja praeities įvykiams atkurti.	C1.2.4. Renka informaciją iš žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tikslingai ją naudoja praeities įvykiams atkurti, savo pasirinkimą gali paaiškinti.
C2. Istorijos šaltinio, teksto analizė,	C2.1. Mokytojo padedamas randa iš gerai žinomo istorijos šaltinio	C2.2. Randa iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją, kai ji	C2.3. Išskiria iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją, kai ji yra	C2.4. Išskiria iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją remdamasis

interpretavimas vertinimas	ir	informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta, elementariai atsako į klausimus apie praeitį.	tiesiogiai išreikšta; kelia ir atsako į klausimus apie praeitį, gali ją iš dalies apibendrinti.	tiesiogiai išreikšta, kelia ir atsako į klausimus apie praeitį, ją apibendrina.	tiesiogiai ir iš dalies tiesiogiai išreikšta informacija; kelia klausimus apie praeitį, ieško į juos atsakymų, rastą informaciją apibendrina ir padaro elementariais išvadas.
		C2.2.1. Fragmentiškai nurodo šaltinyje pateiktą mintį; daro netiksliais išvadas.	C2.2.2. Įvardija pagrindinę šaltinyje pateiktą mintį; nurodo sąsajas tarp dviejų šaltinių; padaro kai kurias išvadas.	C2.2.3. Įvertina ir apibendrina šaltiniuose pateiktą informaciją ir, ja remdamasis, padaro išvadas apie konkrečius faktus ar įvykius; iš dalies vertinta šaltinio patikimumą.	C2.2.4. Įvertina ir apibendrina šaltiniuose pateiktą informaciją ir, ja remdamasis, padaro išvadas apie konkrečius faktus ar įvykius; vertina šaltinio patikimumą, savais žodžiais savo nuomonę pagrindžia.
		C2.3.1. Mokytojo padedamas, palygina, nesudėtingus, panašaus turinio istorijos šaltinius, netiksliai nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ar skiriasi.	C2.3.2. Palygina nesudėtingus, panašaus turinio istorijos šaltinius, ne visada tiksliai nurodo, kuo šie šaltiniai yra panašūs ar skiriasi.	C2.3.3. Palygina nesudėtingus, panašaus turinio istorijos šaltinius, nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ar skiriasi.	C2.3.4. Palygina nesudėtingus, panašaus turinio istorijos šaltinius, išsamiai nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ir skiriasi.
C3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas		C3.1. Mokytojo padedamas kelia nesudėtingus istorinius klausimus.	C3.2. Skatinamas kelia nesudėtingus istorinius klausimus.	C3.3. Kelia nesudėtingus istorinius klausimus.	C3.4. Savarankiškai kelia nesudėtingus istorinius klausimus.
		C3.2.1. Pasitardamas su mokytoju siūlo paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas	C3.2.2. Pagal pateiktą pavyzdį planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie	C3.2.3. Patiriamas planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos	C3.2.4. Savarankiškai planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos

	priemonės ir planuoja nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt.	artimos aplinkos istorijos objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., iš dalies remiasi žinomais šaltiniais.	objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., remiasi žinomais ir savarankiškai susirastais šaltiniais.	objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., naudojantis įvairiais šaltiniais; bando rinkti ir panaudoti kraštotyrinę medžiagą.
	C3.3.1..Mokytojo padedamas analizuoja nesudėtingą istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją apibendrina fragmentiškai.	C3.3.2.Skatinamas analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją fragmentiškai apibendrina.	C3.3.3. Skatinamas analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją iš dalies apibendrina.	C3.3.4. Savarankiškai analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją apibendrina.
D. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška				
D1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	D1.1. Atskiria kai kurias esmines Lietuvos ir Europos istorijos sąvokas** iš gerai žinomo istorinio konteksto, ne visada tinkamai jas vartoja.	D1.2. Nurodo esminių Lietuvos ir Europos istorijos sąvokų (kartais ir kontekstinių, tokių kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) prasmę bei jas tinkamai vartoja gerai žinomame istoriniame kontekste.	D1.3. Nurodo esminių Lietuvos ir Europos istorijos sąvokų (kartais ir kontekstinių, tokių kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) prasmę bei jas tinkamai vartoja nesudėtingame istoriniame kontekste.	D1.4. Paaškina esmines Lietuvos ir Europos istorijos sąvokas (kartais ir kontekstines, tokias kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) bei jas tinkamai pavartoja naujame istoriniame kontekste.

D2. Istorinio pasakojimo kūrimas	D2.1. Mokytojo padedamas ieško ir atsirenka informaciją iš įprasto istorinio konteksto, kad parengtų trumpą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, kuriamose istorijose daro daug loginių šuolių.	D2.2. Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų trumpą struktūruotą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, bet ne visada tiksliai ją vartoja.	D2.3. Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų trumpą struktūruotą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, suformuluoja pagrindinę mintį, beveik nepraleidžia svarbių įvykių, detalių. Gali parengti nesudėtingą istorinį pasakojimą apie asmenį, pastatą, daiktą, gyvūną, istorinį reiškinių ar kt.	D2.4. Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų struktūruotą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, suformuluoja pagrindinę mintį, nepraleidžia svarbių įvykių, detalių. Gali parengti nesudėtingą istorinį pasakojimą apie asmenį, pastatą, daiktą, gyvūną, istorinį reiškinių ar kt.
D3. Istorinio supratimo raiška	D3.1. Mokytojo padedamas įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina, paaiškina savo supratimą apie istorijos reiškinius, bet nesugeba sukurti bendro išpūdžio. Reiškia savo nuomonę apie įvykius, reiškinius, bet nesugeba iki galo jos pagrįsti.	D3.2. Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir aiškina fragmentiškai, nenuosekliai apie istorijos reiškinius, bet perteikia bendrą išpūdį. Samprotauja apie įvykius, reiškinius, minimaliai pagrindžia savo nuomonę.	D3.3. Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir nuosekliai aiškina savo supratimą apie istorijos reiškinius. Samprotauja apie įvykius, reiškinius pagrįsdami savo nuomonę. Įvairiuose viešojo gyvenimo formose gali išvelgti istorines ištakas.	D3.4. Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir nuosekliai aiškina apie istorijos reiškinius. Logiškai samprotauja apie įvykius, reiškinius ir savo nuomonę pagrindžia. Įvairiuose viešojo gyvenimo formose gali išvelgti istorines ištakas, jas apibūdinti.

Asmenybės- nurodytos turinyje*

*Sąvokos**- nurodytos turinyje*

8.2. 7- 8 klasės

	I pasiekimų lygis	II pasiekimų lygis	III pasiekimų lygis	IV pasiekimų lygis
	A Istorinės raidos supratimas			
A1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	A1.1. Mokytojo padedamas atpažįsta arba nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų reiškinių kurią nors esminę priežastį ir pasekmę; gali ją apibūdinti fragmentiškai.	A1.2. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų reiškinių kelias nors esmines priežastis ir pasekmes; gali jas apibūdinti, iš dalies paaiškinti, kurios jų yra svarbesnės už kitas.	A1.3. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių kelias priežastis bei pasekmes; gali jas paaiškinti bei nurodyti, kurios jų yra svarbesnės už kitas; iš dalies paaiškinti tokio suskirstymo pagrįstumą.	A1.4. Nurodo svarbių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių daugumą priežasčių ir pasekmių; gali jas paaiškinti; vertina savarankiškai ir pateikia argumentus; gali paaiškinti to paties įvykio kai kurias priežastis ir pasekmes skirtingoms asmenybėms, visuomenės grupėms arba valstybėms.
	A1.2.1. Paprastais atvejais skiria įvykio priežastis nuo pasekmių; suvokia, kad priežastis sukelia įvykį, o pasekmė pasireiškia įvykiui pasibaigus.	A1.2.2. Skiria įvykio priežastis nuo pasekmių; suvokia, kad priežastis sukelia įvykį, o pasekmė pasireiškia įvykiui pasibaigus.	A1.2.3. Nurodo svarbiausių įvykių ir reiškinių priežasčių bei padarinių ryšius, gali juos iš dalies paaiškinti.	A1.2.4. Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir to paties įvykio pasekmių bei geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Palygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir pasekmes, nustato panašumus bei skirtumus.

A2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai	A2.1. Mokytojo padedamas nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių kurį nors esminį raidos bruožą.	A2.2. Atpažįsta arba nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių kurį nors esminį raidos bruožą; gali nurodytą bruožą apibūdinti fragmentiškai.	A2.3. Įvardija svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių keletą esminių bruožų ir gali juos apibūdinti.	A2.4. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių daugumą esminių bruožų; gali juos paaiškinti.
	A2.2.1. Mokytojo padedamas išskiria vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, bet nesugeba savo sprendimo paaiškinti.	A2.2.2. Išskiria vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina fragmentiškai.	A2.2.3. Išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą iš dalies paaiškina.	A2.2.4. Išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina. Palygina panašaus pobūdžio įvykių ar reiškinių bruožus, nustato kai kuriuos panašumus ir skirtumus.
A3. Asmenybių vaidmuo istorijoje	A3.1. Mokytojo padedamas sieja kelias svarbiausias senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorines <i>asmenybes</i> * su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	A3.2. Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų pagrindines istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	A3.2. Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų pagrindines istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	A3.4. Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.
	A3.2.1. Mokytojo padedamas nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorinių asmenybių kurį nors vieną būdingą bruožą.	A3.2.2. Atpažįsta arba nurodo pagrindinių istorinių asmenybių veiklos kurį nors būdingiausią bruožą iš gerai žinomo konteksto.	A3.2.3. Nurodo pagrindinių istorinių asmenybių veiklos keletą būdingų bruožų; asmenybę atpažįsta iš nesudėtingo istorinio konteksto.	A3.2.4. Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus; asmenybę atpažįsta iš naujo istorinio konteksto.

	A3.3.1. Mokytojo padedamas bando vertinti plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais, bet savo nuomonės neturi.	A3.3.2. Bando vertinti plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais, pareikšdamas savo nuomonę, kurios gali ir nepagrįsti.	A3.3.3. Vertina plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais ir savarankiškai, iš dalies savo nuomonę pagrindžia.	A3.3.4. Vertina plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais ir savarankiškai, savo nuomonę pagrindžia vienu kitu argumentu.
B Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje				
B1. Chronologijos supratimas	B1.1. Nurodo pagrindinius istorinio laiko matavimo vienetus, bei juos ne visada tinkamai vartoja įprastame istoriniame kontekste.	B1.2. Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu bei šiais laiko matavimo vienetais bei juos tinkamai vartoja gerai žinomame, įprastame istoriniame kontekste.	B1.3. Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu bei šiais laiko matavimo vienetais, gali nurodyti laiko trukmę tarp skirtingų įvykių.	B1.4. Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu, kai šios datos yra istorinio laiko matavimo matų sankirtoje. Išreiškia chronologijos suvokimą savarankiškai pasirinktais būdais.
	B1.2.1. Netiksliai, fragmentiškai dėlioja svarbiausius senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos pradžios įvykius į chronologinę seką.	B1.2.2. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos pradžios įvykių chronologinę seką.	B1.2.3. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių, reiškinų chronologinę seką. Chronologinėje sekoje nustato pačių svarbiausių kitų Lietuvos ir Europos įvykių vietą remdamasis žiniomis ir mąstymu.	B1.2.4. Nurodo senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių, reiškinų chronologinę seką, išdėsto juos teisinga tvarka laike. Chronologinėje sekoje nustato kitų svarbiausių Lietuvos ir Europos įvykių, reiškinų vietą, remdamasis žiniomis ir kritiniu mąstymu bei gali savo sprendimą paaiškinti

	B1.3.1. Padedamas susieja gerai žinomus svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais įprastame istoriniame kontekste, bet ne visada gali paaiškinti.	B1.3.2. Susieja svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais gerai žinomame, įprastame istoriniame kontekste.	B1.3.3. Gretina svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais iš dalies naujame, nesudėtingame istoriniame kontekste.	B1.3.4. Gretina svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais naujame, neįprastame istoriniame kontekste.
B2. Istorinės erdvės supratimas	B2.1. Lokalizuoja tik kai kuriuos svarbiausius nagrinėtus senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykius matyto turinio žemėlapyje.	B2.2. Nurodo pačių svarbiausių nagrinėtų senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą – miestą, teritoriją, valstybę ar kitą istorinę erdvę.	B2.3. Nurodo svarbiausių nagrinėtų senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste kuriuo nors bruožu – geografiniu ar politinio žemėlapiu objektu.	B2.4. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste keliais bruožais – politinio žemėlapiu (nagrinėjamo laikotarpio arba dabartinio) kontekste arba remiantis geografiniais objektais.
	B2.2.1. Naudodamasis žinomo turinio istorijos žemėlapiu gali nustatyti istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	B2.2.2. Naudodamasis istorijos žemėlapiu gali nustatyti istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje, iš dalies ją apibūdinti. Paaiškina žemėlapyje pavaizduotus simbolius.	B2.2.3. Naudodamasis istorijos žemėlapiu nustato ir apibūdina istorinio įvykio vietą (erdvę) iš žemėlapyje pateikto istorinės erdvės objektų nesudėtingo konteksto.	B2.2.4. Naudodamasis istorijos žemėlapiu nustato ir paaiškina istorinio įvykio vietą (erdvę) iš žemėlapyje pateikto istorinės erdvės objektų sudėtingesnio konteksto. Lokalizuoja ir paaiškina svarbiausius teritorinius pokyčius.
C Istorijos tyrimas ir interpretavimas				

C1. Istorijas šaltinio apibūdinimas	C1.1. Atpažīsta istorijas šaltinio tipa, forma, atsiradimo datā ir vietā remdamasis tiesiogiai īsreikšta informacija.	C1.2. Nustato istorijas šaltinio tipa, forma, jo autoriu, atsiradimo datā ir vietā bei paskirti remdamasis tiesiogiai īsreikšta informacija ir kai kuriais atvejais – īs gerai žinomo istorinio konteksto.	C1.3. Nustato istorijas šaltinio tipa, forma, jo autoriu, atsiradimo datā ir vietā bei paskirti remdamasis īs dalies īsreikšta informacija nesudėtingame istoriniam kontekste.	C1.4. Nustato istorijas šaltinio tipa, forma, jo autoriu, atsiradimo datā ir vietā bei paskirti remdamasis netiesiogiai īsreikšta informacija īs dalies naujame arba naujame istoriniam kontekste.
	C1.2.1. Mokytojo padedamas netiksliai klasifikuoja gerai žinomus istorijas šaltinius (pvz., ī rašytinius, vizualinius, daiktinius ir pan.), gali juos fragmentiškai apibūdinti.	C1.2.2. Klasifikuoja gerai žinomus istorijas šaltinius (pvz., ī rašytinius, vizualinius, daiktinius ir pan.); juos īs dalies apibūdina.	C1.2.3. Klasifikuoja ir apibūdina istorijas šaltinius (pvz., ī rašytinius, vizualinius, daiktinius ir pan.); juos apibūdina.	C1.2.4. Klasifikuoja istorijas šaltinius (pvz., ī rašytinius, vizualinius, daiktinius ir pan.); juos lygina, nurodo panašumus ir skirtumus.
C2. Istorijas šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	C2.1. Randa īs istorijas šaltinio informacijā, kai ji tiesiogiai īsreikšta.	C2.2. Randa īs istorijas šaltinio informacijā, kai ji tiesiogiai īsreikšta; gali ją īs dalies apibendrinti.	C2.3. Išskiria īs istorijas šaltinio informacijā remdamasis tiesiogiai īsreikšta informacija bei gali ją īs dalies apibendrinti.	C2.4. Išskiria īs istorijas šaltinio informacijā remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai īsreikšta informacija; gali ją išsamiai apibendrinti.
	C2.2.1. Padedamas lygina dviejų nagrinėto turinio istorijas šaltinių suteikiamas žinias, netiksliai nurodo jų turinio panašumą arba skirtumą, remdamasis tiesiogiai īsreikšta informacija.	C2.2.2. Palygina dviejų elementaraus turinio istorijas šaltinių suteikiamas žinias, nurodo jų turinio panašumus ir skirtumus, remdamasis tiesiogiai īsreikšta informacija.	C2.2.3. Palygina daugiau kaip dviejų nesudėtingo turinio šaltinių suteikiamas žinias, remdamasis tiesiogiai ir īs dalies īsreikšta informacija; apibendrina šaltiniuose pateiktā informacijā.	C2.2.4. Palygina daugiau kaip dviejų naujo konteksto – tipo, formos, nesudėtingo turinio – šaltinių suteikiamas žinias, remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai īsreikšta informacija. Išsamiai apibendrina ir susieja keliuose

				skirtinguose šaltiniuose pateiktą informaciją.
	C2.3.1. Fragmentiškai nurodo šaltinyje pateiktą mintį; daro netiksliais išvadas	C2.3.2. Įvardija pagrindinę šaltinyje pateiktą mintį; nurodo sąsajas tarp dviejų šaltinių; padaro kai kurias išvadas. Nustato istorijos šaltinio autoriaus požiūrį, kai jis yra išreikštas tiesiogiai.	C2.3.3. Nurodo, kodėl praeitis istorijos šaltiniuose yra skirtingai paaiškinama; Nustato istorijos šaltinio autoriaus požiūrį, kai jis yra išreikštas netiesiogiai, bet lengvai nustatomas iš šaltinio konteksto.	C2.3.4. Nustato ir iš dalies paaiškina, kodėl atsiranda skirtingi praeities – įvykių, asmenybių, pokyčių – vertinimai istorijos šaltiniuose. Nustatyto istorijos šaltinio autoriaus požiūrį iš šaltinio konteksto ir savo sprendimą paaiškina šaltinio turiniu ir taikydamas žinias.
C3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas	C3.1. Mokytojo padedamas formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus.	C3.2. Pagal pavyzdį formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę.	C3.3. Kelia nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę.	C3.4. Savarankiškai formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę.
	C3.2.1. Mokytojo padedamas sudaro paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas priemones, gerai žinomus 1-2 šaltinius, nusimato atlikimo laiką bei trukmę. Kartu su mokytoju aptaria, ką reikia daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.	C3.2.2. Pagal pateiktą pavyzdį planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, įprasto istorinio konteksto 1-2 šaltinius, eigą, atlikimo laiką bei trukmę. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.	C3.2.3. Patiriamas sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 1 - 2 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.	C3.2.4. Savarankiškai sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 2-3 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.

	C3.3.1. Mokytojo padedamas analizuoja nesudėtingą istorinę informaciją, pateiktą gerai žinomo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija. Padedamas ją iš dalies apibendrina.	C3.3.2. Elementariai analizuoja nesudėtingą istorinę informaciją, pateiktą gerai žinomo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją iš dalies apibendrina.	C3.3.3. Analizuoja istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją apibendrina.	C3.3.4. Analizuoja ir lygina istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją išsamiai apibendrina.
D Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška				
D1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	D1.1. Atskiria kai kurias esmines senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokas** iš gerai žinomo istorinio konteksto, ne visada tiksliai jas vartoja.	D1.2. Nurodo esminių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokų (ir kontekstinių, tokių kaip pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija) prasmę bei jas tinkamai vartoja gerai žinomame istoriniame kontekste.	D1.3. Nurodo senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokų (ir kontekstinių, tokių kaip pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija) prasmę bei jas tinkamai vartoja nesudėtingame istoriniame kontekste.	D1.4. Paaškina senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokas (ir kontekstines, tokias kaip pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija) bei jas tinkamai vartoja naujame istoriniame kontekste.
	D1.2.1. Padedamas apibūdina sąvokos prasmę iš gerai žinomo istorinio konteksto.	D1.2.2. Nustato sąvokos prasmę iš įprasto istorinio konteksto.	D1.2.3. Nustato sąvokos prasmę iš nesudėtingo istorinio konteksto.	D1.2.4. Nustato sąvokos prasmę iš naujo istorinio konteksto.
	D1.3.1. Padedamas sieja kai kurias pagrindines istorijos sąvokas į prasminę visumą	D1.3.2. Sieja pagrindines istorijos sąvokas į prasminę visumą įprastame istoriniame kontekste.	D1.3.3. Sieja istorijos sąvokas į prasminę visumą nesudėtingame istoriniame kontekste. Jas grupuoja pagal nurodytą kriterijų(-us).	D1.3.4. Sieja istorijos sąvokas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. Jas grupuoja

	įprastame istoriniame kontekste.			pagal savarankiškai pasirinktą kriterijų (-us) ir savo pasirinkimą paaiškina.
D2. Istorinio pasakojimo kūrimas	D2.1. Mokytojo padedamas ieško ir atsirenka informaciją iš įprasto istorinio konteksto, kad parengtų trumpą apibendrinantį pasakojimą raštu, žodžiu ar parengtų pristatymą.	D2.2. Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų trumpą struktūruotą tekstą raštu, žodžiu ar parengtų pristatymą.	D2.3. Ieško, atsirenka, tvarko ir išdėsto informaciją, kad sukurtų struktūruotą tekstą, žodžiu ar parengtų pristatymą; tinkamai panaudodami įvykių datas, sąvokas ir terminus.	D2.4. Ieško, atsirenka, tvarko ir išdėsto svarbią informaciją, kad sukurtų struktūruotą tekstą, žodžiu ar parengtų pristatymą; tinkamai panaudodami įvykių datas, sąvokas ir terminus.
	D2.2.1. Mokytojo patariamasis 1-2 įprasto konteksto šaltiniais, kuria istorinį pasakojimą bandydamas pateikti savąjį istorijos supratimą, bet jo neargumentuoja.	D2.2.2. Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria istorinį pasakojimą perteikdamas savąjį istorijos supratimą ir iš dalies jį argumentuoja	D2.2.3. Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos istorinį pasakojimą, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinį, asmenybę ar problemą, jį argumentuoja.	D2.2.4. Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos pasakojimą, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinį, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia konkrečiais faktais.
D3. Istorinio supratimo raiška	D3.1. Mokytojo padedamas fragmentiškai perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) savo supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius.	D3.2. Pagal pateiktą pavyzdį, perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) savo supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę iš dalies pagrindžia argumentais.	D3.3. Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę pagrindžia argumentais.	D3.4. Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę pagrindžia argumentais. Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams ir reiškiniams apibūdinti.
		D3.2.2. Padedamas, pagal pateiktą pavyzdį ir temą,	D3.2.3. Pagal pateiktą pavyzdį ir temą, naudodamas	D3.2.4. Naudodamas šiuolaikinių technologijų

		<p>naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybės, kuria elementarų istoriją pasakojanti žemėlapi: pateiktus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, priskiria juos žemėlapyje ir iš dalies juos aprašo.</p>	<p>šiuolaikinių technologijų galimybės, kuria nesudėtingą istoriją pasakojanti žemėlapi: pasirenka gerai žinomus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir juos elementariai aprašo.</p>	<p>galimybės, kuria nesudėtingą istoriją pasakojanti žemėlapi: pagal pateiktą temą, jai atskleisti pasirenka gerai žinomus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir elementariai aprašo.</p>
--	--	---	--	---

Asmenybės- nurodytos turinyje*

*Sąvokos**- nurodytos turinyje*

8.3. 9-10 klasės

	I pasiekimų lygis	II pasiekimų lygis	III pasiekimų lygis	IV pasiekimų lygis
A Istorinės raidos supratimas				
A1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	A1.1. Atpažįsta svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių ir reiškinių kurią nors priežastį ir padarinį, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	A1.2. Nurodo svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių ir reiškinių kelias priežastis ir padarinius remdamasis iš dalies išreikšta informacija.	A1.3. Nurodo svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių ir reiškinių daugumą priežasčių ir padarinių remdamasis iš dalies išreikšta informacija; gali juos paaiškinti. Pagal pateiktus kriterijus gali juos įvertinti.	A1.4. Savarankiškai įvardija naujųjų ir naujausiųjų laikų svarbių įvykių ir reiškinių priežastis ir padarinius, remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija; geba išskirti kriterijus ir pagal juos įvertinti.
	A1.2.1. Apibūdina to paties įvykio, reiškinio kai kurią priežastį, jos poveikį ir padarinį visuomenės grupėms, valstybėms, asmenybėms, ar kt.	A1.2.2. Paaiškina to paties įvykio, reiškinio kai kurias priežastis ir pasekmes bei padedamas geba jas klasifikuoti (pavyzdžiui, politinės, ekonominės, socialinės, kultūrinės).	A1.2.3. Paaiškina to paties įvykio, reiškinio priežastis ir pasekmes bei geba jas klasifikuoti (pavyzdžiui, politinės, ekonominės, socialinės, kultūrinės).	A1.2.4. Vertina to paties įvykio, reiškinio priežastis ir pasekmes, geba jas klasifikuoti (pavyzdžiui, politinės, ekonominės, socialinės, kultūrinės) bei argumentuotai nurodyti įvykio reikšmę.
	A1.3.1. Padedamas nurodo ryšį tarp įvykio priežasties ir pasekmės, geba įvykį susieti su platesniu istoriniu kontekstu.	A1.3.2. Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir pasekmių bei geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu istoriniu kontekstu. Lygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, nustato kelis panašumus bei skirtumus.	A1.3.3. Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir pasekmių bei geba jas sieti su platesniu istoriniu kontekstu. Lygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, nustato panašumus bei skirtumus bei gali juos paaiškinti.	A1.3.4. Savarankiškai nustato ryšius tarp įvykių ar reiškinių priežasčių ir pasekmių, sieja jas su platesniu istoriniu kontekstu. Argumentuotai lygina ir vertina istorinius įvykius bei reiškinius.
A2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai	A2.1. Nurodo svarbių naujųjų ir naujausiųjų	A2.2. Išskiria svarbių naujųjų ir naujausiųjų	A2.3. Išskiria svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių,	A2.4. Išskiria naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių,

	laikų įvykių, reiškinių kai kuriuos esminius bruožus; gali juos paaiškinti ir padedamas palyginti.	laikų įvykių, reiškinių vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą iš dalies paaiškina bei geba bruožus palyginti.	reiškinių vieną ar daugiau bruožų savo sprendimą paaiškina, nurodo tų bruožų ypatumus. Bruožus gali palyginti ir padedamas juos vertinti.	reiškinių keletą bruožų, gali argumentuoti juos sudėlioti pagal svarbą. Įvykių bruožus savarankiškai lygina ir geba argumentuoti kritiškai vertinti.
A3. Asmenybių vaidmuo istorijoje	A3.1. Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines <i>asmenybes</i> * su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Nusako esminius asmenybės veiklos bruožus.	A3.2. Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Nusako esminius asmenybės veiklos bruožus	A3.3. Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Gali nusakyti asmenybės veiklos bruožus ir jų reikšmę.	A3.4. Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Gali nusakyti asmenybės veiklos bruožus ir reikšmę, tiek konkrečioje epochoje, tiek žvelgiant iš laiko perspektyvos.
	A3.2.1 Padedamas vertina istorinę asmenybę iš gerai žinomo konteksto pareiškdamas savo nuomonę, kurią iš dalies pagrindžia.	A3.2.2. Vertina istorinę asmenybę, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais arba pareiškdamas savo nuomonę, ją pagrindžia	A3.2.3. Vertina istorinę asmenybę ir savo nuomonę pagrindžia vienu kitu argumentu; randa panašumų ir skirtumų, žymių asmenybių veiklą lygindamas pagal pateiktus kriterijus.	A3.2.4. Vertina istorinę asmenybę pagal savarankiškai pasirinktus kriterijus; vertindamas asmenybės veiklą sieja ją su tos asmenybės veiklos motyvais arba kitais išoriniais veiksniais. Argumentuoti įrodo istorinių asmenybių įtaką nagrinėjam laikotarpiui, regionui, jų svarbą šių dienų pasauliui. Kuria trumpas istorijos asmenybių biografijas,

				interview, straipsnius ar kitos formos rašinius.
B Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje				
B1. Chronologijos supratimas	B1.1. Remiantis mokomąja medžiaga, fragmentiškai nurodo naujųjų ir naujausiųjų laikų periodizaciją ir jos ypatumus.	B1.2. Remiantis mokomąja medžiaga, fragmentiškai nurodo naujųjų ir naujausiųjų laikų periodizaciją ir jos ypatumus; padedamas atlieka įvairias užduotis (pvz. pildo lenteles, schemas, sudaro diagramas, rašo dienoraštį), nurodo naujųjų ir naujausiųjų laikotarpių bent vieną specifinį bruožą.	B1.3. Remiantis mokomąja medžiaga, iš dalies nurodo naujųjų ir naujausiųjų laikų periodizaciją ir jos ypatumus; atlieka įvairias užduotis (pvz. pildo lenteles, schemas, sudaro diagramas, rašo dienoraštį), nurodo naujųjų ir naujausiųjų laikotarpių specifinius bruožus.	B1.4. Remiantis mokomąja medžiaga, nurodo naujųjų ir naujausiųjų laikų periodizaciją ir jos ypatumus; atlieka įvairias užduotis (pvz. pildo lenteles, schemas, sudaro diagramas, rašo dienoraštį), nurodo naujųjų ir naujausiųjų laikotarpių specifinius bruožus, įvykius vertina iš laiko perspektyvos, sieja su šiandiena.
	B1.2.1. Padedamas fragmentiškai nurodo kai kurias pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas iš gerai žinomo konteksto. Padedamas geba lyginti Lietuvos ir Europos istorijos naujųjų ir naujausiųjų laikų laikotarpius.	B1.2.2. Nurodo kai kurias pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas, padedamas lygina su kitais laikotarpiais ir iš dalies nurodo jų ryšį su dabartimi.	B1.2.3. Išskiria pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas, padedamas nustato jų ryšį tiek su kitais istorijos laikotarpiais, tiek su dabartimi ir pateikia keletą argumentų.	B1.2.4. Savarankiškai išskiria pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas, nustato jų ryšį tiek su kitais istorijos laikotarpiais, tiek su dabartimi ir pateikia argumentuotą vertinimą.

B2. Istorinės erdvės supratimas	B2.1. Nustato ir žemėlapyje parodo vietą, kur vyko svarbūs naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykiai, reiškiniai, nenuosekliai aiškina jų eigą.	B2.2. Nurodo žemėlapyje svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių ir reiškinų vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste keliais bruožais – politinio žemėlapio (nagrinėjamo laikotarpio arba dabartinio) kontekste arba remiantis geografiniais objektais.	B2.3. Lokalizuoja žemėlapyje svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykius, reiškinius, aiškina jų eigą, nurodo valstybių teritorijų kaitą.	B2.4. Lokalizuoja žemėlapyje naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, nurodo veiksnius, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus, atskleidžia ir įvertina teritorinius pokyčius.
	B2.2.1. Naudodamasis žinomo turinio istorijos žemėlapiu nustato svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	B2.2.2. Naudodamasis istorijos žemėlapiu nustato svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje, dalinai ją apibūdinti.	B2.2.3. Naudodamasis istorijos žemėlapiais nurodo ir paaiškina pavaizduotus naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykius, palygina skirtingo laikotarpio žemėlapius ir pagal juos nustato pokyčius.	B2.2.4. Naudodamasis istorijos žemėlapiais nurodo ir paaiškina pavaizduotus naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykius, palygina skirtingo laikotarpio žemėlapius ir pagal juos nustato pokyčius bei gali nusakyti jų priežastis.
	B2.3.1. Žino kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus.	B2.3.2. Žino ir gali apibūdinti kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus.	B2.3.3. Žino ir gali apibūdinti bei žemėlapyje parodyti kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus.	B2.3.4. Žino ir gali apibūdinti bei žemėlapyje parodyti kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus.
C Istorijos tyrimas ir interpretavimas				

C1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	C1.1. Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	C1.2. Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija ir kai kuriais atvejais – iš gerai žinomo istorinio konteksto.	C1.3. Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis dalies išreikšta informacija iš nesudėtingo istorinio konteksto.	C1.4. Nustato istorijos šaltinio kontekstą, tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujo arba naujo istorinio konteksto.
	C1.2.1. Netiksliai klasifikuoja istorijos šaltinius (pavyzdžiui, karikatūra; rašytinis šaltinis, daiktinis šaltinis ir panašiai).	C1.2.2. Klasifikuoja istorijos šaltinius (pavyzdžiui, karikatūra; rašytinis šaltinis, daiktinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio tipą ir rūšį, aiškina jame tiesiogiai išreikštą informaciją.	C1.2.3. Klasifikuoja istorijos šaltinius (pavyzdžiui, karikatūra; reklama; meno kūrinys, rašytinis šaltinis, daiktinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio tipą ir rūšį, aiškina jame iš dalies tiesiogiai išreikštą informaciją.	C1.2.4. Klasifikuoja istorijos šaltinius (pavyzdžiui, karikatūra; reklama; rašytinis, daiktinis, vizualinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio tipą ir rūšį, aiškina jame netiesiogiai išreikštą informaciją.
C2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	C2.1. Pagal aiškius nurodymus atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, ne visada tiksliai įvertina jos patikimumą, fragmentiškai ją apibendrina.	C2.2. Pagal pateiktus kriterijus, atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, iš dalies įvertina jos patikimumą, ją apibendrina ir daro ne visada pagrįstas išvadas.	C2.3. Pagal pateiktus kriterijus, atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, iš dalies įvertina jos patikimumą, ją apibendrina, grupuoja, klasifikuoja, lygina ir daro kai kuriais išvadas.	C2.4. Savarankiškai atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, vertina jos patikimumą ir vertę, ją apibendrina, grupuoja, klasifikuoja, lygina ir daro išvadas.

	C2.2.1. Randa istorijos šaltinyje informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta, padedamas skiria faktus ir nuomones, tų faktų tikrumą iš gerai žinomo konteksto.	C2.2.2. Randa istorijos šaltinyje informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta; skiria faktus ir nuomones, tų faktų tikrumą iš gerai žinomo konteksto.	C2.2.3. Randa istorijos šaltinyje informaciją, remdamasis iš dalies išreikšta informacija, skiria patikimą informaciją nuo nepatikimos, faktus nuo nuomonės tų faktų tikrumą iš nesudėtingo konteksto.	C2.2.4. Randa ir išskiria iš istorijos šaltinio informaciją, remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija, skiria patikimą informaciją nuo nepatikimos, faktus nuo nuomonės, tų faktų tikrumą iš naujo konteksto.
C3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas	C3.1. Pasitardamas su mokytoju, kelia kelis esminius klausimus, kurie padėtų atskleisti temos esmę, atlikti nesudėtingą istorinį tyrimą nukreiptą į temos išaiškinimą.	C3.2. Pasitardamas su mokytoju, kelia kelis klausimus, kurie padėtų atskleisti temos esmę, atlikti istorinį tyrimą nukreiptą į temos išaiškinimą.	C3.3. Savarankiškai suformuluoja istorinius klausimus, kurie padėtų atskleisti temos esmę ir konsultuojasi su mokytoju dėl pasirinkto tyrimo eigos. Kelia probleminius istorinius klausimus ir, naudodamasis paprasčiausiais informacijos šaltiniais, pateikia standartinius atsakymus.	C3.4. Savarankiškai suformuluoja istorinius klausimus, kurie padeda atskleisti temos esmę. Gali suformuluoti probleminius klausimus ir, kritiškai naudodamasis įvairiais informacijos šaltiniais, pateikia pagrįstus ir išsamius atsakymus.
	C3.2.1. Iš dalies išsiaiškina, atskiras tiriamo klausimo detales, bet neatsako į visus iškeltus klausimus.	C3.2.2. Iš dalies išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą klausimą, trūksta aiškių argumentuotų atsakymų į suformuluotus klausimus.	C3.2.3. Iš esmės išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą klausimą, argumentuotai išdėsto atsakymą, tačiau neatsako į visus neaiškumus ir prieštaravimus. Nagrinėdamas probleminį klausimą, vertina paviršutiniškai, pateikia standartinius atsakymus.	C3.2.4. Išsamiai išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą klausimą, argumentuotai išdėsto atsakymą. Nagrinėdamas probleminį klausimą, gali pateikti keletą argumentuotų atsakymų, juos palyginti ir pagal pasirinktus kriterijus įvertinti.
D Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška				

D1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	D1.1. Atskiria esmines naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokas** ir terminus iš gerai žinomo istorinio konteksto, padedamas apibūdina sąvokos prasmę iš gerai žinomo istorinio konteksto. Padedamas fragmentiškai vartoja esmines sąvokas.	D1.2. Nurodo esminių naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokų ir terminų prasmę bei jas tinkamai vartoja gerai žinomame istoriniame kontekste. Retai vartoja esmines sąvokas.	D1.3. Nurodo esminių naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokų ir terminų prasmę bei jas tinkamai vartoja istoriniame kontekste. Geba vartoti esmines ir dalį kontekstinių sąvokų.	D1.4. Išsamiai paaiškina esminių naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokų ir terminų prasmę bei jas tinkamai vartoja naujame istoriniame kontekste. Atpažįsta neatitiktumus tarp turinio ir konteksto. Klausimo ar problemos aiškinimui, samprotavimui sistemingai vartoja visas esmines ir kontekstines sąvokas.
D2. Istorinio pasakojimo kūrimas	D2.1. Mokytojo padedamas, kuria nesudėtingus tekstus (rašinius, santraukas, komentarus, recenzijas, pan.) remdamasis 1-2 įprasto istorinio konteksto šaltiniais.	D2.2. Kuria įvairių tipų nesudėtingus tekstus (santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 1-2 nesudėtingo istorinio konteksto šaltiniais.	D2.3. Kuria įvairių tipų tekstus (esė, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 2-3 nesudėtingo istorinio konteksto šaltiniais. Su pagalba gali atlikti nesudėtingus tiriamuosius ir kūrybinius darbus bei įvairius projektus. Gali apklausti istorinių įvykių liudininkus.	D2.4. Kuria įvairių tipų tekstus (esė, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 2-3 šaltiniais. Atlieka su nagrinėjamais šaltiniais nesudėtingus tiriamuosius ir kūrybinius darbus bei įvairius projektus. Gali apklausti istorinių įvykių liudininkus.
	D2.2.1. Mokytojo patiriamas, ieško istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, ne visada tikslingai juos atsirenka.	D2.2.2. Randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, pasirenka įprasto konteksto šaltinius, iš dalies tinkamai jais remiasi.	D2.2.3. Randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, pasirenka nesudėtingo konteksto šaltinius, tinkamai jais remiasi.	D2.2.4. Savarankiškai randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, kritiškai pasirenka šaltinius, tinkamai jais remiasi.

	D2.3.1. Padedamas remiasi gerai žinomo turinio šaltiniais, kelia elementarius istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinį, asmenybę ar problemą, bet jos gali ir nepagrįsti.	D2.3.2. Remiasi gerai žinomo turinio šaltiniais, kelia elementarius istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinį, asmenybę ar problemą, jį iš dalies pagrindžia.	D2.3.3. Remiasi keliais šaltiniais, kelia nesudėtingus istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinį, asmenybę ar problemą, jį pagrindžia.	D2.3.4. Pagrįstai remdamasis 2-3 šaltiniais, kelia istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinį, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia argumentais.
D3. Istorinio supratimo raiška	D3.1. Padedamas tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis).	D3.2. Pagal pateiktą pavyzdį parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis), savo nuomonę iš dalies pagrindžia argumentais.	D3.3. Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis). Diskusijose kelia probleminius klausimus, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų.	D3.4. Savarankiškai tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis). Diskusijose kelia probleminius klausimus, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų. Įvairiais aspektais aptaria pasirinktą nagrinėti problemą ar klausimą.

		<p>D3.2.2. Padedamas, pagal pateiktą pavyzdį ir temą, naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybes, kuria elementarų istoriją pasakojantį žemėlapi: pateikia kelis naujausių laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, priskiria juos žemėlapyje ir iš dalies juos aprašo.</p>	<p>D3.2.3. Pagal pateiktą pavyzdį ir temą, naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybes, kuria nesudėtingą istoriją pasakojantį žemėlapi: pasirenka gerai žinomus kelis naujausių laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir juos elementariai aprašo.</p>	<p>D3.2.4. Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybes, kuria nesudėtingą istoriją pasakojantį žemėlapi: pagal pateiktą temą, jai atskleisti pasirenka gerai žinomus kelis naujausių laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir elementariai aprašo.</p>
--	--	--	--	---

Asmenybės- nurodytos turinyje*

*Sąvokos**- nurodytos turinyje*